

PROGRAMUL FREEEX

LIBERTATEA PRESEI ÎN ROMÂNIA 2008

Publicat în mai 2009

ActiveWatch

Agenția de Monitorizare a Presei

- Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere -

Acest raport a fost redactat în cadrul programului **FreeEx** al **ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei**.

Programul Libertatea de Exprimare - **FreeEx** a fost demarat de **ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei** în luna august a anului 1999 cu scopul de a contribui la protejarea și promovarea dreptului la libera exprimare și a libertății presei.

ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei publică rapoarte anuale referitoare la situația libertății presei în România.

Acest raport este finanțat de **Open Society Institute (OSI)** și **Ambasada SUA** la București. Conținutul acestui raport nu reflectă în mod necesar opinia OSI sau a Ambasadei SUA.

Mulțumim **APADOR-CH** pentru expertiza juridică pe care a asigurat-o departamentului **FreeEx** de-a lungul întregului an.

Echipa:

Liana Ganea
Răzvan Martin
Laurențiu Sîrbu
Mircea Toma
Ștefan Cîndea

Tehnoredactare și design:

Alexandra Cîndea
Dan Ichimescu

Corectura:

Andreea Chelaru

Finanțatori:

Open Society Institute
Ambasada Statelor Unite la București

© Agenția de Monitorizare a Presei

Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere

Adresa: Calea Plevnei, nr. 98,

BL. 10C, sector 1, București

Correspondența: CP 2 OP 67

Tel.: 021 - 313 40 47

Fax: 021 - 637 37 67

E-mail: office@mma.ro

<http://www.mma.ro>; www.freeex.ro

Cuprins

Metodologie	4
1. CADRUL GENERAL	5
1.1. Considerații generale	5
1.2. Piața de media	7
Concluzii	8
2. CAZUISTICĂ.....	9
2.1 Agresiuni	9
Concluzii	12
Recomandări	12
2.2. Amenințări și insulte	13
Recomandări	14
2.3. Presiuni ale autorităților. Presiuni politice și economice.....	14
Concluzii	21
Recomandări	21
2.4. Procese	21
Concluzii	23
Recomandări	23
2.5. Conflicte de muncă	23
Concluzii	24
Recomandări	25
2.6. Etică și autoreglementare	25
Concluzii	26
Recomandări către jurnaliști și editori	26
2.7. Altele	27
Concluzii	28
Recomandări	28
2.8. Legislație	29
• Codul Penal și Codul de Procedură Penală	29
• Legislația audiovizuală	30
• Legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune	32
• Legislația electorală	33
• Legislația din domeniul securității	33
Concluzii	33
Recomandări	33
Organizații care sprijină jurnaliștii	34

Metodologie

Departamentul FreeEx a început să publice rapoarte anuale dedicate libertății presei în anul 2000. Scopul acestor rapoarte este să ofere o imagine asupra principalelor evenimente și tendințe în ceea ce privește libertatea de exprimare și în special libertatea presei.

Încadrăm încălcările libertății de exprimare și libertății presei în:

- **Agresiuni:** implică atacuri fizice asupra jurnaliștilor sau a redacțiilor (lovire, echipament de înregistrare, filmare, fotografiere confiscat sau distrus, sechestrarea jurnalistului, redacție devastată, etc.);
- **Amenințări:** implică amenințarea cu moartea, amenințări cu punerea în pericol a integrității fizice a jurnalistului, a familiei sau bunurilor acestuia, folosirea unui limbaj injurios la adresa jurnalistului.
- **Presiuni ale autorităților:** presiuni asupra jurnaliștilor și instituțiilor de presă venite din partea unor instituții ale statului (anchete ale poliției, ale parchetului, ale gărzii financiare sau ale altor instituții ale statului având drept scop intimidarea presei, arestare sau reținere în vederea cercetării, presiuni pentru divulgarea surselor confidențiale venite din partea organelor de anchetă, confiscarea sau copierea datelor din computere, confiscarea sau copierea unor documente, interceptarea comunicațiilor, introducerea unei legislații defectuoase care afectează presa sau refuzul de a reforma legi, etc.).
- **Presiuni politice:** presiuni asupra jurnaliștilor și instituțiilor de presă venite din partea unor oameni politici sau partide (presiuni organizate, făcute cu scopul exclusiv de a proteja interesele politice sau de altă natură ale unor partide sau ale unor oameni politici; includ folosirea de către partide sau oameni politici a instituțiilor statului în acest scop).
- **Presiuni economice:** presiuni asupra jurnaliștilor și instituțiilor de presă venite din partea unor companii sau oameni de afaceri (oferirea de contracte de publicitate, contracte de publicitate anulate, condiționarea păstrării acestor contracte de nepublicarea unor informații sau de concedierea unor jurnaliști etc.).
- **Accesul la informațiile de interes public:** refuzul autorităților statului sau ale unor instituții importante de a pune la dispoziția ziariștilor informațiile de interes public solicitate, ridicarea abuzivă a acreditării.
- **Cenzură:** interzicerea publicării, confiscarea tirajului, ridicarea abuzivă a licenței de emisie.
- **Autocenzură:** actul prin care jurnaliștii se abțin de la publicarea unor informații de interes public ca urmare a presiunilor indirecte venite din partea patronatului sau a conducerii redacției.
- **Legislația:** acte normative care afectează cadrul legislativ în care funcționează presa și care limitează libertatea de exprimare a jurnalistului.

Cadrul economic în care funcționează presa (împărțirea pieței, achiziții, fuzionări, cadrul legislativ, probleme economice etc.) afectează libertatea de exprimare a jurnaliștilor și calitatea produselor media. De asemenea, și respectarea normelor deontologice afectează dreptul la libertatea de exprimare. De aceea raportul FreeEx dedică secțiuni speciale analizei succinte a pieței de media și a principalelor probleme legate de etica și auto-reglementarea presei.

Cazurile raportate mai jos au drept sursă: investigațiile directe ale echipei FreeEx (discuții și corespondențe cu părțile implicate, cu avocați ai părților, cu instituțiile statului, etc.), informații culese cu ajutorul rețelei freeex (www.groups.yahoo.com/freeex), articole apărute în presa scrisă, știri radio și tv, bloguri și publicații on-line. Raportul nostru se bazează și pe rapoarte oficiale sau rapoarte publicate de alte instituții independente. Acest raport nu este unul exhaustiv, ci reprezintă o oglindă a evenimentelor așa cum acestea au ajuns la cunoștința noastră și în măsura în care acestea au putut fi documentate.

1. CADRUL GENERAL

1.1. CONSIDERAȚII GENERALE

Cele mai importante evenimente ale anului 2008 cu impact asupra libertății de exprimare au fost:

- Abuzurile fără precedent comise de către autorități pe durata summitului NATO.
- Puterea politică a continuat tradiția inițiativelor legislative cu impact negativ asupra libertății de exprimare și a dreptului la liberă informare (vezi legea știrilor pozitive).
- Promovarea de inițiative legislative importante fără consultare publică, în total dispreț față de legea transparenței decizionale nr. 52/2003 (vezi proiectele noilor coduri).
- Lipsa de voință politică pentru modificarea legii de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune și pentru asigurarea independenței celor trei instituții publice (SRTV, SRR, Agerpres). Interimatul, la limita legii, al lui Ioan Roșca la conducerea Agerpres.
- S-a creat precedentul pentru pedepse disproporționate aplicate jurnaliștilor (vezi cazul jurnalistei Feri Predescu, obligată de instanță să-i plătească primarului Constanței 57000 de lei daune morale și cheltuieli de judecată, să ceară scuze printr-o scrisoare publică și să publice hotărârea judecătorească într-un ziar din Constanța și unul de circulație națională).
- Interzicerea de către CNA a unor spoturi electorale sau comerciale pe baza unor judecăți de valoare vag definite de lege.
- Continuarea procesului de trecere la digitalizare și tentativa guvernului Tăriceanu de a nu transparentiza acest proces.
- Criza economică - un fenomen care a început să afecteze puternic piața de media.
- Scăderea audiențelor TV și creșterea importanței sectorului online.
- Menținerea practicii unor clienți de publicitate de a amenința instituțiile media cu retragerea publicității ca urmare a unor nemulțumiri legate de politica editorială (cazul "Cupola").
- Degradarea accentuată a actului jurnalistic, prin desconsiderarea normelor etice și profesionale elementare în favoarea caracterului senzațional (cazurile profesoarei de franceză și al fetei violate).
- Instituții de media importante au fost părtașe la tentativele autorităților de manipulare a opiniei publice (summitul NATO), sau transformate în avocați ai restrângerii libertății de expresie artistică (cazul expozițiilor organizate de ICR).
- Suspiciunea că unii dintre radiodifuzori au utilizat practici neetice și ilegale în campania electorală prin perceperea de taxe pentru apariția unor candidați în emisiuni de dezbateri găzduite de jurnaliști cunoscuți.

Anul 2008 a consemnat o serie de abuzuri fără precedent în ultimii ani, comise de autorități cu prilejul summitului NATO, desfășurat la București între 2 și 4 aprilie: cetățeni ai Uniunii Europene cărora nu li s-a permis accesul în țară, zeci de tineri privați de libertate și bătuți de forțele de ordine fără nici un motiv, cetățeni ridicați de pe stradă și duși la secțiile de poliție pentru că purtau însemne considerate suspecte de polițiști, politicieni de rang înalt care au aplaudat aceste abuzuri și o presă care a pregătit terenul pentru aceste abuzuri, făcând jocul autorităților prin publicarea unor articole panice și dezinformate ce asociau toți protestatarii cu extremismul și violența.

S-a înregistrat un număr destul de mare de amenințări și agresiuni împotriva jurnaliștilor, mai ales cu ocazia evenimentelor electorale, sportive sau în preajma unor procese cu impact. În multe cazuri, polițiștii sau jandarmii prezenți au asistat fără să intervină la agresiunile împotriva jurnaliștilor. Prea puține investigații ale autorităților au indicat sau pedepsit vinovații în astfel de cazuri. Un fapt alarmant este că sunt în continuare înregistrate foarte multe astfel de incidente ce au ca autori persoane publice, politicieni sau reprezenanți ai unor instituții importante din stat, inclusiv capi ai unor servicii de informații. Din păcate, nu au existat reacții de condamnare a acestor fapte din partea instituțiilor respective sau a mediului politic.

Personalități politice au continuat să târască în instanță jurnaliști. Este vorba chiar de președintele țării, de primari (vezi primarul Radu Mazăre din Constanța), parlamentari sau reprezentanți ai unor companii de stat.

Obsesia unor politicieni de a transforma media într-o unealtă obedientă este evidențiată mai ales de eforturile susținute în domeniul legislativ. În diverse momente apar inițiative parlamentare de creare a noi legi care restrâng dreptul la libera exprimare și pe cel la liberă informare, interzicând fotografierea caselor demnitarilor, difuzarea de informații care pot strica imaginea țării în afară, interzicerea filmatului cu camera ascunsă etc. Punctul culminant a fost atins în vara anului trecut, când doi senatori au inițiat o lege care ar fi trebuit să oblige radiodifuzorii să prezinte publicului un număr egal de știri pozitive și negative, iar această lege a fost adoptată de plenul Senatului.

Partidele politice continuă să considere cele trei medii publice (SRTV, SRR, Agerpres) ca fiind niște instrumente aflate în slujba lor. Reforma legislativă în domeniu a fost oprită prin respingerea în Senat a proiectului de modificare a legii 41/1994, iar un politician se află în continuare în fruntea SRTV, în timp ce din opacul Agerpres s-au auzit voci care condamnau cenzura și subordonarea politică a instituției.

În campaniile electorale, numeroși politicieni locali au folosit în scopuri politice media pe care o controlează, prin intermediari sau direct, inclusiv prin rețelele de distribuție a presei¹.

Libertatea de expresie artistică a fost, la rândul ei, supusă tirului moralizator al unor jurnaliști și politicieni ce reclamau expunerea unor lucrări de artă în cadrul unor expoziții organizate în străinătate de Institutul Cultural Român.

Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) a comis veritabile acte de cenzură prin invocarea unor judecăți de valoare legate de diferite spoturi politice, artistice sau comerciale pe care le-a interzis. În egală măsură, CNA a continuat să dea dovadă de deschidere și transparență în activitatea sa, având un rol decisiv în reforma legislației audiovizuale (inclusiv în accelerarea procesului de digitalizare). De asemenea, a protestat împotriva unor inițiative legislative periculoase, contribuind la blocarea acestora.

Drepturile salariale ale jurnaliștilor continuă să fie disprețuite de mulți dintre angajatori. Contractul Colectiv de Muncă este în continuare ignorat sau nerespectat, iar televiziunea publică încă utilizează tertipuri organizatorice cu scopul evident de a hărțui angajații incomozi. Cu toate acestea, tot mai mulți jurnaliști reușesc să-și câștige drepturile în instanță.

Piața media continuă un proces evident de tabloidizare a informației transmisă în presa scrisă, radio, tv și online, chiar și pe posturile care ocupă nișa de știri. Se observă o scădere a audienței tv și o creștere a importanței sectorului online. Piața media rămâne nereglementată în ceea ce privește proprietatea încrucișată și foarte puțin transparentă în ceea ce privește sursele de finanțare. La nivel național, structura proprietății nu este schimbată față de anii anteriori².

Fenomenul mediatic cel mai îngrijorător este degradarea fără precedent a actului jurnalistic, rezultat al disprețului generalizat față de normele deontologice. Cauza este goana după audiență, care pare să aibă o singură soluție - tabloidizarea. S-au înregistrat numeroase cazuri de încălcare a sferei private, a dreptului victimelor și minorilor la imagine. Diverse posturi de televiziune au făcut campanii concertate împotriva sau în favoarea unor persoane publice dând posibilitatea unor politicieni să le catalogheze, în mod agresiv, drept „*tonomate de presă*” și să discrediteze astfel întreaga breaslă. S-au întâlnit cazuri în care redacții locale au acreditat politicieni și înalți funcționari locali ca jurnaliști pe lângă secțiile de votare.

¹ “Moguli de provincie: baronii conduc județele cu telecomanda în mână”, de Dan Duca, Cotidianul, 16 martie 2009.

² Vezi Raportul FreeEx “Libertatea presei în România, anul 2007”, capitolul Piața de media.

1.2. PIAȚA DE MEDIA

Piața de media nu a suferit transformări spectaculoase în 2008, mai ales în zona proprietarilor, unde situația este practic neschimbată față de anii anteriori³. Piața a continuat să crească, deși într-un ritm mai puțin spectaculos decât în anii precedenți. Criza economică și-a făcut simțit efectul, ultimele luni ale lui 2008 și primele luni ale lui 2009 înregistrând o reducere a bugetelor de publicitate, unii proprietari închizând publicații (grupul Ringier care a închis cotidianul gratuit Compact și mai multe publicații de nișă), alții recurgând la reduceri de costuri, mai ales prin concedierea de personal (grupul Pro TV, România liberă, Evenimentul zilei) sau prin reducerea salariilor (grupul Intact). În schimb, grupul de presă Realitatea - Cașavencu a anunțat în ianuarie 2009 că mărește salariile tuturor angajaților cu 11%.

Piața de publicitate în 2008 a fost estimată în cursul anului de reprezentanții industriei la aproximativ 600 de milioane de euro, televiziunile fiind beneficiarele a circa 80% din această sumă. Creșterea pe ansamblu raportată la anul 2007 este de circa 20%, la ea contribuind și reclamele electorale din cele două campanii care au avut loc anul trecut. Aceste cifre estimative trebuie însă revizuite deoarece încasările din ultimul trimestru au fost puternic afectate de criza economică, scăderea fiind estimată la aproximativ 25%⁴.

Un exemplu al acestei scăderi este piața de televiziune, estimată la cifra de 350-400 de milioane de euro, dar care s-a ridicat în cele din urmă doar la 330 - 335 de milioane de euro, conform cifrelor avansate de directorul unei importante agenții de media⁵. Televiziunile din grupul Pro TV SA au luat 36% din volumul total de reclamă, în timp ce principalul lor competitor, trustul Intact, a beneficiat de numai 18% din total⁶. Profitul brut (EBITDA) al Pro TV a fost de 112 milioane dolari, la o cifră de afaceri de 275 milioane dolari⁷. Presa scrisă a fost estimată la circa 20% din totalul pieței de publicitate, cu aproximativ 115 milioane euro⁸, dar și această cifră ar putea fi în realitate ceva mai mică ținând cont de faptul că piața de print este cea mai afectată de criza economică⁹.

Se observă o scădere atât a audiențelor televiziunilor, cât și a tirajelor ziarelor. Postul Pro TV a fost lider pe piața de televiziune în anul 2008, cu o cotă de piață de 16,5%, urmat de Antena1, cu 9,4%. Acasă TV, Kanal D, Prima TV, Realitatea TV și TVR¹⁰. Totuși, începutul anului 2009 a consemnat o creștere puternică a cifrelor de audiență ale Antena1, care a depășit în prime time audiențele Pro TV¹¹. De remarcat este scăderea dramatică a audienței canalelor publice în defavoarea unor posturi comerciale, chiar în defavoarea unor canale de nișă.

Presa scrisă a consemnat o evoluție spectaculoasă pe zona tabloidelor (creștere de peste 70% față de anul anterior), în special datorită creșterii cotidianelor Click! și Cancan, cu peste 160.000, respectiv 110.000 de exemplare vândute. Lider de piață rămâne un alt tabloid, Libertatea, cu peste 235.000 de copii vândute¹². Piața ziarelor de calitate a înregistrat, la rândul ei, o evoluție spectaculoasă, mai ales spre finalul anului, când Adevărul a depășit cifra de 60.000 de exemplare vândute, față de o medie de 28.000 în perioada aprilie-iunie, depășind fostul lider, Jurnalul Național ale cărui vânzări au scăzut la 58.000 de copii pe ediție. Topul ziarelor de calitate este încheiat de România liberă, care vinde peste 53.000 de exemplare. Cu excepția Adevărului, celelalte cotidiene

³ Vezi Raportul FreeEx "Libertatea presei în România, anul 2007", capitolul Piața de media.

⁴ Informații preluate din dezbaterile prilejuite de conferința "Publicitatea în timp de criză", organizată de Clubul Român de Presă în februarie 2009.

⁵ "Piața TV va fi în 2009 sub 280 de milioane de euro", <http://comanescu.hotnews.ro>, interviu cu Octav Popescu, 18 martie 2009.

⁶ "Cum a fost împărțit tortul reclamelor TV", de Petre Barbu, Adevărul, 13 ianuarie 2009.

⁷ "PRO TV a obținut un profit operațional de 112 milioane de dolari", de Angela Placintă, Ziarul Financiar, 26 februarie 2009

⁸ "Reclama electorală a rotunjit conturile ziarelor", de Petre Barbu, Adevărul, 22 iulie 2008

⁹ "Piața TV va fi în 2009 sub 280 de milioane de euro", Iulian Comănescu, <http://comanescu.hotnews.ro>, 18 martie 2009; interviu cu Octav Popescu.

¹⁰ "Pro TV a fost lider de audiență, pe toate programele, în 2008", Mediafax, 7 ianuarie 2009.

¹¹ "Antena1 a depășit Pro TV în prime time", de Iulia Bunea, Adevărul, 6 aprilie 2009.

¹² www.brat.ro, cifre de audiență de la sfârșitul lui 2008.

(Evenimentul Zilei, Gândul, Cotidianul) au înregistrat scăderi ale tirajelor. În schimb, majoritatea cotidianelor au înregistrat creșteri ale cifrelor de audiență.

La rândul ei, presa locală a înregistrat creșteri ale încasărilor de publicitate și datorită celor două campanii electorale ce au avut loc anul trecut. Grupul European Media Investment AG (EMI), companie afiliată la ARBOmedia AG (Germania) și-a consolidat poziția de lider al pieței locale de print, după ce a demarat în luna aprilie un parteneriat strategic cu grupul Media Sud Europa. Acesta din urmă deține publicațiile Curierul Național, Gazeta de Olt și Gazeta de Sud, cotidianul local cu cea mai mare circulație. Parteneriatul vizează zona editorială și cea de tipografie.

În luna septembrie, acționariatul EMI a fost modificat prin cumpărarea ARBOmedia AG din Germania de către grupul elvețian Goldbach Media Group.

Piața de radio este dominată de Radio România Actualități, cu o cotă de piață de 16,1 urmată îndeaproape de Radio Europa FM (15,1) și de KISS FM (14,1) - cifre valabile pentru perioada septembrie-decembrie 2008¹³.

Publicitatea din zona online a continuat să crească, estimările variind între 12 și 15 milioane de euro. Pe această piață apare ca noutate decizia unei importante părți a industriei de a utiliza sistemul SATI (Studiul de Audiență și Trafic pe Internet) de măsurare a datelor de trafic pe internet. Acest instrument aparține BRAT, același organism care auditează tirajul și audiența ziarelor.

Concluzii:

- Continuă procesul de tabloidizare a informației transmisă pe toate canalele (print, tv, radio și online).
- Scăderea audiențelor TV și creșterea importanței sectorului online.
- Creșterea pieței față de 2007 temperată în ultimul trimestru de impactul crizei economice.
- Criza economică mondială își face simțită prezența pe piața de media începând cu ultimul trimestru al anului 2008, cu efecte puternice în primele luni ale anului 2009.

¹³ Asociația pentru Audiență Radio.

2. CAZUISTICĂ

2.1 AGRESIUNI

Pe 5 ianuarie, o echipă a postului de televiziune One TV din Cluj, formată din reporterul Ala Sprânceană și cameramanul Florin Ferentiu, a fost agresată pe pârtia de schi de la Băișoara, în timp ce realiza un reportaj despre cum își petrec oamenii vacanța. Jurnaliștii au fost agresați de Mihai Dan Antonescu, fiul fostului deputat Napoleon Antonescu, deranjat de faptul că, în acel moment, cameramanul îi filma copiii, care schiau pe pârtie.

Reporterul One TV a declarat că urmăreau să filmeze *„cât este de aglomerată pârtia și cum se simt turiștii”*. *„Am vorbit cu un instructor de schi pentru a ne da un sincron în legătură cu activitatea sa. L-am intervievat, iar apoi ne-am îndepărtat de el pentru a-l filma în timp ce le explica micuților cum să schieze. În acest timp, s-a apropiat de noi un individ, care a început să-l lovească pe cameraman cu schiul și cu bețele”*¹⁴, a mai spus Ala Sprânceană. Jurnalista a mai relatat că a încercat să-l oprească pe agresor, însă acesta a început să o lovească și pe ea: *„am primit un pumn în ficat, m-a lovit, m-a bruscă”*¹⁵.

Reporterul și cameramanul au depus plângere pentru lovire și distrugere de bunuri, dosarul ajungând la Parchetul de pe lângă Judecătoria Cluj-Napoca. La finalul anului 2008, Ala Sprânceană ne-a declarat că încă nu fusese invitată să dea vreo declarație în acest dosar.

Pe 12 martie, reporterul săptămânalului local Ziarul Tău din Focșani, Mihai Braha, a fost atacat, lovit și mutilat în fața locuinței sale din Mărășești, județul Vrancea. Acesta a declarat că a fost lovit cu pumnii și tăiat la o ureche de către un individ ce a făcut obiectul unor anchete publicate în săptămânalul vâlcean. Reporterul a povestit: *„eram la cumpărături împreună cu copilul meu, de 9 ani, moment în care am fost acostat de un individ, Fănel Aldea, care este beneficiarul unui apartament din fondul locativ oferit de către primarul Emilian Brasov, deși familia sa mai deține o locuință. Mai întâi m-a lovit cu capul în față, de două ori, după care a scos un cuțit sau o șurubelniță, cu care mi-a tăiat urechea, apoi s-a făcut nevăzut”*¹⁶.

Din declarațiile lui Sebastian Oancea, director editorial la Ziarul Tău, reporterul Mihai Braha ar fi primit numeroase amenințări ca urmare a investigației ce privea alocarea de locuințe de către primăria Mărășești, investigație publicată în săptămânalul vrancean: *“ca urmare a articolelor, a primit telefoane: «Te tai, te faci!», dar până acum nu se trecuse și la fapte”*¹⁷.

Mihai Braha a depus plângere la poliție. Judecătoria Panciu l-a amendat pe agresor cu 600 de lei și l-a obligat la plata a 400 de lei daune morale. La recurs, Tribunalul Focșani l-a condamnat pe agresor la 3 luni de închisoare cu suspendare și la plata unor daune morale în valoare de 1000 de lei.

Pe 16 martie doi ziariști din Cluj, Gelu Radu și Alin Șutea, au fost agresați la finalul partidei dintre “U” Cluj și Dacia Mioveni, de către angajați ai firmei de pază “Scutul negru”, care asigură

¹⁴ „Fiul fostului deputat Napoleon Antonescu, cercetat pentru agresarea unei reporterițe”, de George Nicula, Anton Pană, Gardianul, 9 ianuarie 2008.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ “Unui redactor de la ‘Ziarul tău’ i-a fost tăiată urechea”, de Dan Chiriac, Ziarul de Vrancea, 14 martie 2008.

¹⁷ “Ziarist cu urechea tăiată pentru o anchetă de presă”, de Caterina Nicolae, Gândul, 14 martie 2008.

securitatea în interiorul arenei. Conform mai multor surse de presă¹⁸, doi angajați ai acestei firme ar fi agresat în mod arbitrar un suporter, fapt ce i-a determinat pe ziariști să ia atitudine, solicitându-le celor doi să se identifice. Angajații firmei de securitate au devenit și mai violenți și au început să-i lovească pe jurnaliști. “[E]ram în mijlocul mulțimii, încercând să aflu de ce l-a lovit pe acel tânăr (...) m-au lovit de mai multe ori”¹⁹, a declarat Alin Șutea, redactor la Ziua de Cluj. Cei doi jurnaliști au depus plângeri împotriva angajaților firmei de pază. Poliția i-a audiat imediat pe cei doi angajați suspecți de agresiune.

Pe 22 martie, o echipă a postului Antena 3 din Petroșani a fost agresată în timp ce documenta un scandal între două grupuri rivale. Conform site-ului www.antena3.ro, mai mulți indivizi au aruncat cu sticle în mașina jurnaliștilor și le-au spart parbrizul cu pumnii fiind deranjați de camera de filmat. Jurnaliștii susțin că incidentul s-a petrecut sub ochii mai multor echipaje de poliție și jandarmerie care nu au intervenit decât după ce unul din reporteri a sunat la 112. În urma agresiunii, unul dintre jurnaliști a avut nevoie de îngrijiri medicale, el depunând ulterior o plângere la poliție.

Pe 12 aprilie, senatorul Corneliu Vadim Tudor a agresat o echipă de fotografi ai tabloidului Click!. La ieșirea din restaurantul unde senatorul lua masa împreună cu alți deputați ai Partidului România Mare, acesta, după cum relatează presa, a fost înștiințat de către bodyguardii săi că este urmărit de o mașină a ziarului Click!. În acel moment, senatorul s-a îndreptat nervos spre mașina jurnaliștilor cerându-le să se identifice și acuzându-i de încălcarea dreptului la intimitate.

La cererea expresă a senatorului PRM, după cum se observă din înregistrarea video făcută de ziariști²⁰, unul din bodyguardii senatorului a confiscat aparatul foto al paparazzilor, fiind înapoiat acestora doar după sosirea poliției. Din declarațiile celor doi fotoreporter²¹, în momentul în care unul dintre ei a încercat să sune la poliție, senatorul l-a lovit peste mână distrugându-i telefonul mobil. Aceștia au afirmat că jandarmii prezenți nu au intervenit în niciun fel în a-i proteja. După ce la fața locului a sosit un echipaj de poliție, conform celor doi fotoreporter²², Vadim Tudor i-ar fi sunat pe șeful Poliției Capitalei și pe ministrul Internelor, cărora „le-ar fi reproșat pe un ton nervos că polițiștii nu-și fac treaba și nu-l apără de hărțuiala presei”²². În aceeași înregistrare video se poate observa cum senatorul vorbește la telefonul mobil pe care apoi îl oferă ofițerului de poliție sosit la fața locului.

În plus, fotoreporterii au declarat că senatorul PRM i-ar fi numit „țigani, jigodii și hiene”²³, iar din înregistrarea video se observă cum îi califică pe aceștia cu apelativele de „bolnavi mentali” și „nebuni”.

Ambele părți au depus plângeri, senatorul pentru încălcarea dreptului la imagine și la viață privată, fotoreporterii pentru agresiune. Claudiu Vălimăneanu, unul dintre reporterii care lucra la acest caz împreună cu cei doi fotoreporter²⁴, ne-a declarat la finalul anului trecut că aceste plângeri nu au avut nicio altă urmare, poliția nechemându-i pentru alte declarații sau cercetări.

Pe 1 iunie, ziua primului tur al alegerilor locale, un cameraman al postului tv Antena 1 a fost agresat la ieșirea din secția de votare din comuna Brăhășești, județul Galați. Conform declarațiilor purtătorului de cuvânt al Prefecturii Galați, “jurnalistului i-a fost interzis să filmeze în incinta secției de votare de către președintele secției și i s-a cerut să părăsească zona. La ieșirea din secție, cameramanul a fost îmbrâncit de un cetățean din comună, care i-a luat și i-a distrus caseta din camera video”²⁴. Conflictul a fost aplanat de intervenția jandarmilor. Cameramanul nu a dorit să depună plângere împotriva agresorului.

¹⁸ Ziua de Cluj, Citynews precum și Memoriul Jurnaliștilor Clujeni asumat de Asociația Profesioniștilor din Presă Cluj (www.presaclujeana.ro).

¹⁹ “Incidente fără precedent la finalul unui meci”, de Iulian Halba Citynews, 16 martie 2008.

²⁰ „Tălăriți din ordinul lui Vadim”, Click!, 14 aprilie 2008.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ „Cameraman Antena 1, agresat în județul Galați”, www.ziare.com, 1 iunie 2008; “Cameraman de la Antena 1 agresat la o secție de vot”, Financiarul, 1 iunie 2008.

Pe 13 iunie, cu două zile înainte de turul doi al alegerilor generale, o echipă a postului Realitatea TV a fost agresată în comuna Sintești. În momentul în care reporterul pregătea o relatare despre atmosfera din localitate, unul dintre localnici i-a agresat verbal și le-a cerut să oprească filmarea. Site-ul realitatea.net informează că „*deși reporterul se afla în mijlocul drumului, bărbatul (i.e. localnicul) i-a dat peste microfon, iar apoi a amenințat întreaga echipă cu o lopată, pe motiv că se află în dreptul curții lui*”²⁵.

Conform aceleiași surse a fost nevoie de intervenția forțelor de ordine pentru a asigura protecția jurnaliștilor și pentru a-i escorta afară din localitate în siguranță.

Pe 15 iunie, ziua turului doi a alegerilor locale, o echipă a televiziunii locale TV Galați, formată din reporter, cameraman și șofer, a fost agresată de mai mulți indivizi lângă o secție de votare din localitatea Talpigi, comuna Ghidigeni, județul Galați. Din relatările celor trei, reporterul TV Galați se afla în mașina televiziunii pentru a-și pregăti materialul, moment în care mai multe persoane s-au năpustit asupra mașinii, au smuls camera din mâna operatorului de imagine și au încercat să-l scoată afară din mașină pe șoferul televiziunii. „*Am observat că într-o curte (curtea imobilului unde se desfășura votarea) erau vreo 40 de oameni. Ne-au văzut cu camera și au ieșit doi oameni din curte, după care au venit și alții. Șoferul a observat și a pornit imediat motorul. I-au pus mâna în gât și i-au dat un pumn în buză. Au dat cu picioarele în autoturism, au deschis ușile, iar cameramanului i-au smuls camera din mână, distrugându-i microfonul*”²⁶, a povestit reporterul televiziunii.

Alina Brandabur Salanti, redactorul șef al departamentului știri al TV Galați, ne-a declarat că forțele de ordine au asistat la întreaga scenă fără a interveni în ajutorul ziariștilor. Reporterii televiziunii gălățene au reușit să filmeze în comună doar după ce au depus o plângere la IPJ Galați. La ordinul expres al inspectoratului județean, poliția din Ghidigeni le-a asigurat protecția pe durata filmărilor. Ulterior, jurnaliștii și-au retras plângerea după ce s-au înțelese cu agresorii pentru recuperarea daunelor.

Pe 2 august, la finalul unui meci amical de fotbal, potrivit declarațiilor jurnalistului Ionel Luțan, reporter la Monitorul de Prahova și corespondent al Gazetei Sportului, acesta ar fi fost agresat fizic și verbal de către Ștefan Chițu, președintele clubului FC Ploiești. Jurnalistul a declarat că a fost înjurat și lovit cu pumnul în piept de către președintele Chițu din cauza unor articole critice pe care acesta le-a publicat anterior: „*mi-a dat cu pumnul în piept și m-a înjurat ca la ușa cortului pentru că am scris că FCM Câmpina, fosta echipă a lui Chițu, și-ar putea ceda locul din liga a doua către Dunărea Galați, din cauza problemelor financiare*”²⁷.

Sindicatul MediaSind a trimis o plângere către Federația Română de Fotbal.

Pe 22 august, la Constanța, o echipă de reporteri ai postului local de televiziune TV Neptun a fost agresată de trei tineri în timp ce încerca să verifice o informație cu privire la un act de tulburare a liniștii publice. Conform site-ului TV Neptun²⁸, la vederea camerelor de filmat, cei trei tineri au devenit violenți și au început să-i agrezeze pe jurnaliști, „*bruscându-i, lovindu-i și înjurându-i ca la ușa cortului*”²⁹ chiar sub privirile polițiștilor sosiți și ei la fața locului. Adjunctul șefului IPJ Constanța, comisarul șef Adrian Rapotan i-a criticat public pe cei doi polițiști pentru că nu au intervenit în apărarea jurnaliștilor, declarând că aceștia vor ajunge în fața comisiei de disciplină³⁰. Cei trei agresori au fost ulterior identificați de către autorități, amendați cu câte 1000 de lei și cercetați penal pentru insultă și amenințare în urma plângerilor formulate de către ziariști.

Pe 28 august, reporterii sosiți la Craiova să relateze despre înmormântarea fostului șef interlop Mihai Pârvu, zis Caiac, au fost atacați de membrii ai cortegiului, înjurați și amenințați pe întreaga durată a evenimentelor. Jurnaliștii au declarat că asupra lor s-a aruncat cu sticle de apă

²⁵ „O echipă Realitatea TV agresată la Sintești, înainte de alegerile locale”, www.Realitatea.net, 15 iunie 2008.

²⁶ „Ziariști bătuți lângă secția de votare dintr-un sat gălățean”, www.ziare.com, 15 iunie 2008.

²⁷ „Ziarist bătut de un oficial FRF”, de Marius Nică, Evenimentul Zilei, 4 august 2008.

²⁸ „Polițiști anchetați”, de Mădălina Poenaru, www.tvneptun.ro, 22 august 2008.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

din mijlocul cortegiului funerar, au fost îmbrânciți, scuipați, înjurați și deseori amenințați verbal să nu mai filmeze. Numeroasele forțe de ordine prezente nu au intervenit pentru a asigura protecția jurnaliștilor. Corpondentul postului Realitatea TV, a cărei echipă de jurnaliști a fost și ea ținta unor agresiuni, a declarat, conform site-ului Ziare.com³¹, că, deși au cerut ajutorul autorităților, acestea nu au reacționat. Dimpotrivă, unul dintre șefii poliției, prezent la fața locului, i-ar fi sfătuit pe jurnaliști să „își vadă de treaba lor” și „să fie cumiți”.

De asemenea, jurnaliștii prezenți acasă la Caiac au fost înjurați, scuipați și amenințați de apropiați ai rudelor defunctului. Cameramanii au fost împiedicați să filmeze, iar reporterii de la două ziare locale au fost fugăriți pe străzi, unul dintre aceștia declarând: „ne-au înjurat, ne-au stropit cu apă, apoi s-au luat după noi. Am reușit cu greu să scăpăm”³².

Site-ul Realitatea TV a relatat³³ că, în urma agresiunilor, doi tineri s-ar fi ales cu dosare penale.

Pe 6 septembrie, mai mulți jucători ai echipei naționale de fotbal au insultat și au aruncat cu pietre într-un grup de ziariști aflați în interiorul Grădinii Botanice din Cluj. Jurnaliștii se aflau acolo încercând să filmeze. Incidentul s-a petrecut în dimineața dinaintea meciului de fotbal dintre România și Lituania, în cadrul preliminariilor Campionatului Mondial de fotbal din 2010. Jucătorii se aflau acolo pentru a se relaxa înaintea acestei partide și, conform unui comunicat oficial al Federației Române de Fotbal, nu era programată nicio activitate cu presa. Deranjați de insistența cu care jurnaliștii s-au apropiat de ei și i-au filmat pe toată durata prezenței lor în Grădina Botanică, mai mulți jucători au început să îi insulte („Șobolanilor, înapoi la coteț!”³⁴) și să arunce cu pietre în direcția lor. Jucătorii și oficialii FRF acuză la rândul lor comportamentul agresiv al jurnaliștilor într-un moment în care ei doreau să se relaxeze în liniște înaintea meciului. Potrivit mai multor ziare, purtătorul de cuvânt al FRF și-ar fi cerut scuze jurnaliștilor după incident.

Ioan Romeo Roșianu și Claudiu Florescu, doi ziariști din Baia-Mare, au primit în repetate rânduri amenințări cu moartea în octombrie și noiembrie 2008. Pe 8 noiembrie, cei doi au fost atacați de doi indivizi în parcarearea unui restaurant, la scurt timp după ce ieșiseră dintr-o emisiune moderată de Roșianu la televiziunea locală Axa Tv. După cum ne-a relatat, Romeo Roșianu a fost împins și a primit doi pumni. „M-au amenințat că dacă nu termin cu dezvăluirile îmi taie gâtul”, ne-a mai declarat jurnalistul. Amenințările și agresiunea s-au produs după o perioadă în care cei doi prezentaseră la Axa Tv și în săptămânalul Necenzurat o serie de informații referitoare la posibile legături dintre mafia locală din Maramureș, primărie și poliție. O săptămână mai târziu, lui Roșianu i-a fost încheiat brusc și contractul cu Axa Tv Transilvania. Ancheta declanșată de poliție ca urmare a plângerii depuse de Roșianu nu a fost încheiată, la 5 luni după evenimente.

Concluzii:

- În multe cazuri, reprezentanții forțelor de ordine asistă pasiv la agresiunile comise împotriva jurnaliștilor.
- Se observa o lipsă de preocupare în a rezolva dosarele în care sunt cercetate fapte de agresiune asupra jurnaliștilor.

Recomandări:

- Reprezentanții forțelor de ordine trebuie să asigure protecția jurnaliștilor care îndeplinesc funcția de informare a publicului. Diseminarea concluziilor anchetelor Poliției și a soluțiilor date de Parchet, Judecătorii, Tribunale etc. pot avea rolul pozitiv

³¹ „Ziariști agresați la înmormântarea lui Caiac”, www.ziare.com, 28 august 2008.

³² „S-au aruncat cu flori din avion peste sicriul lui Caiac”, Lucian Cazan, Cotidianul, 28 august 2008.

³³ „Doi dintre agresorii jurnaliștilor prezenți la înmormântarea interlopului Caiac s-au ales cu dosar penal”, RealitateaTV.net, 29 august 2008.

³⁴ „Gabriel Tamaș și Bogdan Lobonț s-au luat de jurnaliști: Șobolanilor, înapoi la coteț!”, Vlad Epurescu, www.hotnews.ro, 6 august 2008.

de a diminua numărul agresiunilor asupra jurnaliștilor.

- Jurnaliștii ar trebui să se marcheze cu veste de presă și legitimație de jurnalist atunci când se află pe teren în zone cu posibilitate de conflict.
- Jurnaliștii trebuie să se abțină să hărțuiască persoanele publice și cetățeni obișnuiți atunci când informațiile căutate nu sunt de interes public.

2.2. AMENINȚĂRI ȘI INSULTE

Fostele glorii ale tenisului românesc, Ilie Năstase și Ion Țiriac, au insultat și amenințat pe Marius Chican, ziarist la Evenimentul Zilei, după ce acesta a publicat o anchetă în care descria modul fraudulos în care Federația Română de Tenis (FRT) ar fi cheltuit fondurile provenite din bani publici pentru organizarea la Sibiu a meciului de Cupa Davis, România - Franța. Pe 6 februarie, Ilie Năstase, președintele FRT la acel moment, l-a amenințat cu moartea pe Marius Chican prin intermediul fratelui acestuia, Daniel Chican, la rândul lui ziarist. Acest fapt a fost recunoscut public de Năstase două zile mai târziu în cadrul unei emisiuni de televiziune. Ziua următoare a venit rândul lui Țiriac să îl amenințe pe jurnalist: „Domnule, eu, Ion Țiriac, tot ceea ce îți pot promite este că o să am grijă personal de dumneata! (...) Dumneata știi că eu sunt clientul cotidianului «Evenimentul zilei»? Eu investesc publicitate la acest ziar”³⁵. La doar câteva zile de la declanșarea scandalului, Ilie Năstase a demisionat din funcția de președinte al FRT, soția sa declarând: „Cum Evenimentul Zilei a avut dreptate, Ilie își dă demisia fiindcă nu vrea ca numele lui să fie târât în acest scandal”³⁶.

La sfârșitul lunii mai, corespondentul din Gheorghieni al cotidianului Új Magyar Szó, Marti Barabas, a primit un val de amenințări telefonice anonime - 18 apeluri numărate de jurnalistă. Conform acesteia, într-unul dintre apeluri o voce de barbat i-a spus în limba maghiară: „Cine își pune mintea cu noi, poate fi împuscat. Îți spun doar ca să știi!”. Amenințările veneau după ce pe 16 mai jurnalista publicase un material amplu, referitor la mafia lemnului din județul Harghita³⁷. În amenințările primite i s-a spus ca ar fi bine să termine cu articolele despre mafia lemnului, altfel s-ar putea să îi pară rău³⁸. Pentru o scurtă perioadă de timp Marti Barabas s-a retras din activitatea jurnalistică.

Evenimentul Zilei informa într-un articol publicat pe 30 iunie că ziaristul Mihai Munteanu a fost amenințat cu moartea. Munteanu este autorul serialului „Cupola”, o serie de paisprezece articole care au investigat, conform ziarului, „rețelele de afaceri și de informații ale foștilor spioni”. Atât ziaristul cât și mama acestuia au primit mesaje pe telefonul mobil prin care erau atenționați că „dezvăluirile făcute au supărat foarte rău”³⁹. Conform Evenimentului Zilei, Mihai Munteanu a fost sunat de un anume Oleg, „care i-a spus explicit că - în cazul în care nu se potolește - mama sa îi va citi necrologul în ziar”⁴⁰, conversația încheindu-se cu o altă amenințare: „Te rog să fii cuminte, că mama ta va primi capul tău în portbagajul de la mașină”⁴¹. Oleg ar fi specificat, conform celor de la Evenimentul Zilei, că sursa „supărării” sale o constituie articolul publicat de Mihai Munteanu în seria „Cupola” pe 23 iunie: „Rețeaua IUDA - Spionii lui Ivan”.

Laszlo Kallai, jurnalist la cotidianul Ziua, a fost amenințat pe 15 octombrie de Vasile Mureșan, șeful Serviciului Flagrant al Direcției Generale de Informații și Protecție Internă (DGIPI) a Ministerului de Interne și Reformei Administrative (MIRA). Kallai derulase o investigație în județul Maramureș privind relațiile dintre mai mulți oficiali de rang înalt din MAI și crima organizată din regiune, printre

³⁵ „Țiriac amenință un ziarist EVZ: „O să am grijă personal de dumneata!”, de Matei Udrea, Marius Chican, 11 februarie 2008.

³⁶ „Ilie Năstase și-a dat demisia”, Evenimentul Zilei, 12 februarie 2008.

³⁷ „Mafia chereștei în acțiune”, de Marti Barabas, Új Magyar Szó, 16 mai 2008 (disponibil în limba maghiară) www.maszol.ro.

³⁸ Vezi comunicatul redacției Új Magyar Szó, 23 mai 2008 (disponibil în limba maghiară) www.maszol.ro.

³⁹ „Ziarist EVZ amenințat cu moartea”, de Liviu Rotaru, Evenimentul Zilei, 30 iunie 2008.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

cei vizați fiind și Vasile Mureșan. Întors la București, jurnalistul s-a întâlnit pentru un interviu cu Vasile Mureșan. Acesta a refuzat să fie înregistrat, însă jurnalistul a reușit să înregistreze prima parte a dialogului dintre ei pe care a și făcut-o publică ulterior:

“Vasile Muresan: ...Eu vreau să vă spun și n-aș vrea, înregistrând-o, să vă afecteze pe dumneavoastră sau anumiți colegi.

Laszlo Kallai: Nu știu ce să mă afecteze.

Vasile Mureșan: Încă o dată, eu v-am spus. Din partea mea, nu înregistrați. Dar dacă o înregistrați atunci o înregistrez și eu.

Laszlo Kallai: Ok. Deci nu doriți să înregistrăm?

Vasile Mureșan: Nu doresc să înregistrăm, datorită relației mele sincere față de dumneavoastră și a unor colegi”⁴².

Kallai susține că a fost amenințat de oficialul MAI după ce a oprit reportofonul: *“Am ieșit la raport la ministru, în legătură cu ancheta pe care o faceți voi. Mi s-a recomandat să pun băieții pe voi. (...) Vi se pot întâmpla multe, domnule Kallai”⁴³.*

Ulterior, jurnalistul a cerut conducerii ziarului Ziua transferul său din cadrul Departamentului Anchete într-o funcție ce nu are legătură cu activitatea publicistică.

Recomandări:

- Amenințările de orice fel la adresa presei sunt inacceptabile, mai ales atunci când vin din partea reprezentanților autorităților, a politicienilor sau altor persoane publice.
- Instituțiile publice sau autoritățile ale căror angajați amenință jurnaliști trebuie să se delimiteze și să condamne astfel de comportamente.
- Instituțiile media au datoria să se implice activ în protejarea jurnaliștilor, să le asigure pregătirea relevantă pentru a relata în cazuri care implică investigații ale lumii interlope sau deplasări în zone de conflict și să păstreze legătura cu organizații naționale și internaționale care se ocupă cu protecția jurnaliștilor.

2.3. PRESIUNI ALE AUTORITĂȚILOR. PRESIUNI POLITICE ȘI ECONOMICE

Radu Gafta, fost editor de știri la TVR, a făcut publice presiunile editoriale la care sunt supuși jurnaliștii din redacția de știri de către noua conducere instalată în noiembrie 2007 după demiterea Rodicăi Culcer (*“Vechii editori și producători accentuau mai ales știrile politice și economice, în această ordine. Noua echipă a pus accent mai ales pe știrile sociale”⁴⁴*). Gafta a menționat și presiunile venite din zona politică (*„Mai ales în ce privește telefoanele politice. Să știți că directorul Știrilor⁴⁵ acționează ca o umbrelă care oprește cele mai multe presiuni venite din exterior. Presiunile mai merg și direct către unii reporteri. Dar presiunile de sus se opresc la director.”⁴⁶*).

Pe 19 martie, Liviu Dragnea, vicepreședinte al PSD - unul dintre cele mai importante partide parlamentare din România - și totodată președinte al Consiliului Județean Teleorman, a cerut Judecătoriei Alexandria să emită o ordonanță președințială în baza art. 581 din Codul de Procedură Civilă prin care se solicită *„sistarea difuzării ziarului Gazeta de Sud Est pe raza județului Teleorman până la finalizarea acestor campanii”* (n.n. campaniile electorale din 2008). Dragnea își justifica cererea referindu-se la existența în paginile publicației a unor articole referitoare la activitatea sa, articole pe care el le considera a fi calomnioase și de natură a-i aduce grave atingeri la adresa demnității și imaginii. Instanța sesizată a respins cererea lui Liviu Dragnea.

⁴² „Șefii Internelor atacă Ziua”, de Petre Nițeanu, Mihai Pâlsu, Ziua, 17 octombrie 2008.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ “Cum se fac presiuni la știrile TVR?”, de Costi Rogozanu, Cotidianul, 22 ianuarie 2008.

⁴⁵ Rodica Culcer, directorul direcției Știri la acea dată.

⁴⁶ “Cum se fac presiuni la știrile TVR?”, de Costi Rogozanu, Cotidianul, 22 ianuarie 2008.

Sesizată de AMP să exprime un punct de vedere în legătură cu această situație și să anunțe public dacă se solidarizează cu Dragnea sau condamnă comportamentul acestuia, conducerea PSD nu a avut nicio reacție. De menționat că Liviu Dragnea a ocupat pentru o scurtă perioadă (decembrie 2008 - ianuarie 2009) funcția de ministru al Administrației și Internelor, după formarea noului guvern PSD-PD-L în urma alegerilor parlamentare din 2008.

Summitul anual NATO organizat de România a dat naștere celor mai grave abuzuri ale statului român din ultimii ani, în materia libertății de exprimare. Terenul a fost pregătit chiar de unele instituții media care au făcut jocul autorităților publicând cu câteva luni înaintea evenimentului materiale panicarde și dezinformate ce asociau toți protestatarii cu extremismul și violența. Articolele au indus ideea că eventualele proteste anti-NATO vor fi violente, punând în pericol siguranța cetățenilor: *“Anarhiștii intenționează să își facă simțită prezența în Capitală prin distrugerea unor magazine și testarea vigilenței forțelor de ordine”*⁴⁷; *“Sunt tineri, se îmbracă în culori închise, își ascund fețele sub măști sau glugi și trec la atac! Mulți dintre ei sunt arestați în timpul ciocnirilor cu forțele de ordine, dar se întorc în stradă, cu prima ocazie. Sparg geamuri, dau cu pietre și cocktail-uri Molotov și iau cu asalt barierele de securitate”*⁴⁸; „<<Activiști pentru pace>> Anarhiștii vor neapărat bătaie”⁴⁹.

Primul incident a avut loc pe 20 martie, când șase cetățeni germani au fost opriți să intre în România la granița dintre România și Bulgaria, la Calafat, fiind reținuți 19 ore pentru percheziții, verificări și interogatorii. Agenția de Monitorizare a Presei și APADOR-CH au protestat împotriva acestui abuz și au solicitat o motivație legală din partea autorităților. Pe 21 martie, Serviciul Român de Informații (SRI) și Poliția de Frontieră au motivat decizia prin faptul că cele șase persoane aparțineau unei organizații anarhiste. Persoanele reținute aveau asupra lor *“mai multe materiale (cd-uri, reviste, afișe, pliante, insigne), care conțineau mesaje anti-NATO și antiglobalizare ce urmau a fi folosite în organizarea unor acțiuni protestatare anti-NATO cu potențial violent cu ocazia summitului”*. Patru dintre cei șase cetățeni germani au încercat din nou să intre în România pe 25 martie, dar au fost din nou respinși. În aceeași situație s-au aflat și membrii unei trupe de muzică punk din Statele Unite, Die Young, cărora le-a fost refuzat accesul prin punctul de trecere Cenad, pe 28 martie. Trupa urma să susțină un concert în București, pe 29 martie.

Începând cu 29 martie, activiștii anti-NATO au fost constant hărțuiți de Poliție pe străzile din București, dar și pe rutele feroviare care leagă capitala de restul țării. Activiștii au fost duși la secții de poliție pentru motive ridicole (unul dintre ele a fost că aveau bere asupra lor) și ținuti acolo uneori și 6 ore. Printre persoanele reținute s-a aflat și o jurnalistă de la România Liberă, Alexandra Radu, care a fost reținută pe 1 aprilie în zona Obor, în timp ce documenta un material despre activiștii anti-NATO care împărțeau fluturași în zonă. De asemenea, mai multe persoane, printre care și ziariști au fost oprite pe stradă, legitime și duse la secțiile de poliție pentru că purtau la vedere însemne cu mesaje anti-NATO sau alte obiecte și însemne considerate suspecte de polițiști.

Pe 2 aprilie, ziua în care a început summitul NATO, forțele de ordine au luat cu asalt hala industrială din zona Timpuri Noi unde se aflau activiștii anti-NATO. Intervenția a avut loc în jurul orei 12.00 și a fost extrem de violentă, forțele de ordine folosind gaze lacrimogene și având asupra lor armament de luptă. Toate cele 46 de persoane aflate în hală au fost duse la patru secții de poliție pentru a li se lua declarații. Majoritatea celor reținuți erau cetățeni străini. Conform declarațiilor acestora, toți au fost loviți de forțele de intervenție, ținuti zeci de minute cu fața la pământ, amenințați, jigniți, deși nu au opus nicio rezistență. Unii dintre ei au avut nevoie de îngrijiri medicale; o tânără a suferit o fractură a membrelor inferioare în urma loviturilor, iar un tânăr din Republica Moldova s-a ales la rândul lui cu o fractură la un picior și multe lovituri în zona feței și a capului. A doua zi, purtătorul de cuvânt al Jandarmeriei a susținut într-o declarație de presă că cei loviți s-au *“autoflagelat”*.

La aproximativ trei ore după intervenție, alți șase tineri aflați în zonă au fost ridicați de pe stradă și duși cu forța la o secție de poliție. Printre ei se afla și un membru al AMP, Răzvan Martin, aflat în zonă pentru a documenta cele întâmplate.

⁴⁷ Realitatea TV, 1 aprilie 2008.

⁴⁸ Realitatea TV, 21 martie 2008.

⁴⁹ Evenimentul Zilei, 29 martie 2008.

În tot acest timp, Poliția a negat faptul că cei 51 de tineri ar fi arestați, reținuți sau lipsiți de libertate, susținând că sunt duși la secțiile de poliție pentru verificări.

Chestorul principal al Poliției, Marian Tutilescu a declarat la câteva ore după intervenție că aceasta a fost necesară deoarece directorul Flaros SA, compania care a închiriat hala activiștilor anti-NATO ar fi fost agresat de patru persoane care ar fi încercat să introducă în incinta întreprinderii materiale inflamabile cu ajutorul unei dube. După ce intervenția s-a terminat, purtătorul de cuvânt al Poliției, Christian Ciocan, a declarat presei: *“Nu am găsit nimic ilegal la ei; aveau doar spray-uri colorate”*.

Agencia de Monitorizare a Presei a fost prezentă la fața locului pentru a documenta cele întâmplate și a acorda asistență juridică celor reținuți. Alte două organizații de drepturile omului (Centrul pentru Resurse Juridice și APADOR-CH) au fost alertate, iar avocații lor au fost prezenți la cele patru secții de poliție pentru a acorda asistență juridică. De asemenea, reprezentanții AMP au alertat presa în legătură cu cele întâmplate, iar presiunea mass-media și prezența avocaților au contribuit la eliberarea celor reținuți în seara zilei de 2 aprilie, ultimii fiind eliberați în jurul orei 23.00.

În zilele următoare, activiștilor anti-NATO li s-a permis să se întoarcă în spațiul pe care îl închiriaseră, unde au organizat un concert de muzică punk pe 4 aprilie. De asemenea, autoritățile nu au intervenit pentru a opri un marș neautorizat pînă la Institutul de Medicină Legală unde cei răniți în urma intervenției forțelor de ordine au mers pentru a obține certificate medicale.

Poliția a continuat să aplice metodele de intoxicare a opiniei publice prin denigrarea celor care au intervenit împotriva abuzurilor forțelor de ordine, oferind jurnaliștilor informații *“pe surse”* conform cărora reprezentantul AMP, Răzvan Martin ar fi fost unul dintre agresorii directorului Flaros SA. Mai multe ziare și televiziuni naționale au preluat acest zvon. Nici la un an după evenimente, nicio plângere nu fusese depusă împotriva lui Răzvan Martin.

Ca reacție la abuzurile forțelor de intervenție, premierul Tăriceanu l-a însărcinat pe ministrul de Interne, Cristian David, să deruleze o anchetă. Ancheta nu a identificat niciun vinovat pentru abuzurile comise și nicio persoană nu a fost trasă la răspundere.

Mai mult, importanți politicieni au aplaudat intervenția poliției. Puiu Hașotti, vicepreședinte al Partidului Național Liberal (partidul de guvernământ la acea dată) și lider al grupului parlamentar PNL a declarat, potrivit agenției NewsIn, că nu este necesară nicio anchetă cu privire la intervenția forțelor de ordine, *“discuția este de ce nu s-a intervenit mai agresiv, pentru că ar fi mai bine să facem o nedreptate, decât să îngăduim o dezordine”*. În opinia senatorului liberal, desfășurarea summitului NATO, *“cel mai important eveniment din istoria României”* ar justifica intervenția *“agresivă”* a forțelor de ordine.

Mai multe persoane reținute au depus plângeri, însă ancheta se desfășoară extrem de încet, fiind în faza de cercetare preliminară.

Pe 19 mai, în toiul campaniei electorale pentru alegerile locale, cotidianul local Gazeta de Sud a dispărut de la aproape toate punctele de vânzare din Craiova. Ziarul conținea o anchetă despre modul în care președintele Consiliului Județean Dolj intrase în posesia unei vile în centrul orașului Craiova.

Conducerea agenției naționale de presă Agerpres (fostă Rompres pînă în 2008) a fost acuzată de cenzură de Robert Mihăilescu, fost redactor-șef la secția de știri interne. Acesta a fost suspendat din funcție de către conducere la sfârșitul lunii mai pentru că *“nu a avut o strategie editorială pentru campania electorală, nu a trimis fișele de post ale redactorilor din subordine la timp, dar și pentru acuzele de cenzură pe care acesta le-a adus Rompresului în public”*⁵⁰. Mihăilescu a acționat în instanță Agerpres contestând legalitatea deciziei de suspendare.

Jurnalistul a acuzat conducerea Agerpres de nedifuzarea unei știri despre unul din candidații la primăria Capitalei, actualul primar Sorin Oprescu și de refuzul trimiterii unor reporteri la acțiunile electorale ale acestuia. Ioan Roșca, directorul Agerpres a negat acuzațiile într-o declarație oferită ziarului Cotidianul: *„Nu se poate să trimitem oameni la orice întâlnire de-a lui Oprescu la metrou.”*

⁵⁰ „Directorul Rompres este acuzat de cenzură”, de Alexandra Bădicioiu, Cotidianul, 1 iulie 2008.

*Politica noastră editorială nu presupune că dacă cineva face o conferință, trebuie să te duci acolo automat. Depinde de importanța evenimentului*⁵¹. De asemenea, jurnalistul acuză nedifuzarea unui material despre dosarele de informatori ale deputaților PRM Aurel Rus și Dumitru Avram, ultimul fiind fost angajat al Agerpres. Roșca respinge acuzațiile în același material publicat de Cotidianul: „*Știrea pe surse de la CNSAS a apărut joi pe MEDIAFAX. Rompres nu a apărut cu nimic, nu pentru că am fi interzis-o noi, ci pentru că nu o avea pur și simplu. (...) Agenția Națională nu ar trebui să meargă pe surse, să facă dezvăluiri, anchete. Țsta e statutul nostru*”⁵². Într-o declarație publicată de Adevărul, Mihăilescu semnală și favorizarea de către Agerpres a anumitor partide: „*Știu ziariști din agenție, nume cunoscute în presă, care au plecat pentru că nu mai suportau să scrie cinci știri de la un partid de opoziție și să intre un singur paragraf*”⁵³.

O altă problemă semnalată de Mihăilescu, a fost prelungirea ilegală a mandatului de director a lui Ioan Roșca, deși acestuia i-a expirat pe 19 martie mandatul legal, iar legea de funcționare a Rompres nu reglementează interimatul. În luna septembrie, Agerpres a înaintat Parlamentului un proiect de modificare a legii de funcționare a Rompres care stabilește, printre altele, prelungirea automată a mandatului directorului Agerpres până la numirea de către Parlament a unui nou director. Inițiativa legislativă mai conține, pe lângă o serie de măsuri de creștere salarială, modificarea procedurii de numire a directorului Agerpres, transferând acest prerogativ dinspre primul ministru către Parlament. Pe 24 septembrie, Parlamentul a votat prelungirea mandatului lui Ioan Roșca până la numirea unui nou director.

Pe fondul protestului lui Robert Mihăilescu s-a născut o inițiativă sindicală - Sindicatul Unit al Știriștilor condus de jurnalistul Ovidiu Bărbulescu. Conducerea a reacționat rapid și a semnat un Contract Colectiv de Muncă cu un alt sindicat, Sindicatul Jurnaliștilor Profesioniști, despre care Bărbulescu susține că „*E un sindicat al conducerii, al directorului general, Ioan Roșca*”⁵⁴. Urmare a acestei situații, Bărbulescu a demisionat din redacție, acuzând „*politica editorială problematică*” practică de conducerea agenției și faptul că „*instituția se teme să supere oamenii politici și se poziționează ca un câine de pază al instituțiilor, și nu ca un apărător al interesului public*”⁵⁵.

Evenimentul Zilei informa într-un articol publicat pe 30 iunie că ziaristul Mihai Munteanu a fost amenințat cu moartea. Munteanu este autorul serialului „Cupola”, o serie de paisprezece articole care au investigat, conform ziarului, „*rețelele de afaceri și de informații ale foștilor spioni*”. Atât ziaristul cât și mama acestuia au primit mesaje pe telefonul mobil prin care erau atenționați că „*dezvăluirile făcute au supărat foarte rău*”⁵⁶. Conform Evenimentului Zilei, Mihai Munteanu a fost sunat de un anume Oleg, „*care i-a spus explicit că - în cazul în care nu se potolește - mama sa îi va citi necrologul în ziar*”⁵⁷, conversația încheindu-se cu o altă amenințare: „*Te rog să fii cuminte, că mama ta va primi capul tău în portbagajul de la mașină*”⁵⁸. Oleg ar fi specificat, conform celor de la Evenimentul Zilei, că sursa „*supărării*” sale o constituie articolul publicat de Mihai Munteanu din seria „Cupola” pe 23 iunie: „*Rețeaua IUDA - Spionii lui Ivan*”.

Horia Ghibuțiu, redactor șef la Evenimentul Zilei anunța într-un editorial publicat pe 28 iulie că seria de investigații „Cupola” intra în vacanță, urmând a fi reluată pe 15 septembrie. La începutul lunii septembrie, întreaga arhivă a dosarului Cupola a dispărut de pe pagina de internet a Evenimentului Zilei. Urmare a protestelor autorilor, materialele au repărut pe site câteva zile mai târziu.

Pe 12 septembrie, Vlad Macovei, redactor-șef interimar la Evenimentul Zilei, publica un articol în care cerea scuze cititorilor ziarului pentru nerespectarea termenului promis și amânarea publicării continuării anchetei deoarece „*are nevoie de filtre suplimentare de control, printre care și avizul departamentului juridic, care să ne ofere cât mai multe garanții că textele respective sunt*”

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ „Agerpres stă pe un butoi cu pulbere”, de Andreea Lupu, Adevărul, 23 iulie 2008.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ „Ziarist EVZ amenințat cu moartea”, de Liviu Rotaru, Evenimentul Zilei, 30 iunie 2008.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

*beton*⁵⁹. Macovei mai susținea că membrii redacției sunt “*supuși unor presiuni mari pentru blocarea acestor dezvăluiri și, de asemenea, suntem amenințați cu procese*”.

Contactat de Agenția de Monitorizare a Presei, Mihai Munteanu a confirmat existența presiunilor din partea unora din companiile care au făcut obiectul serialului “Cupola”, printre aceste amenințări numărându-se retragerea publicității și inițierea unor acțiuni în instanță. De asemenea, Munteanu consideră nejustificată amânarea publicării serialului, precizând însă că acesta va fi reluat, conform promisiunilor conducerii editoriale, la sfârșitul lunii mai a anului 2009. La rândul său, Vlad Macovei a confirmat pentru AMP în aprilie 2009 că serialul “Cupola” va fi reluat curând.

În luna august, publicația Ghimpele de Iași a oprit de la publicare un material al cunoscutului comentator Liviu Antonesei. Publicația aparține trustului Intact. Materialul conținea critici la adresa fostului premier Adrian Năstase. Conform editorialistului, redactorul-șef al publicației Angela Maftei, i-a transmis prin email motivele acestei decizii: „*Cerințele exprese ale celor de la «Ghimpe» sunt: 1. să dăm numai subiecte de local; 2. să nu ne mai luăm de PSD* :(⁶⁰. Pentru Cotidianul, Angela Maftei a declarat: „*Cauza respingerii materialului a fost nerespectarea politicii editoriale a publicației noastre și anume analiza unei situații, a unui eveniment sau subiect cu implicații în comunitatea ieșeană*”⁶¹.

Antonesei susține însă că majoritatea editorialelor pe care le-a publicat în Ghimpele de Iași abordau teme centrale și că nu i se ceruse până în acel moment să trateze exclusiv subiecte locale. În urma acestui incident Liviu Antonesei a decis să întrerupă colaborarea cu Ghimpele de Iași.

Un element nou apărut în 2008 este zelul cu care Consiliul Național al Audiovizualului a urmărit și sancționat spoturi publicitare, atât comerciale cât și politice.

Primul spot interzis⁶² a fost difuzat de Antena1 și Antena3 în luna mai pe durata campaniei electorale pentru alegerile locale. Spotul era o parabolă în care apăreau și portretele președinților României din ultimii 40 de ani și se încheia cu mesajul „*Alege-ți stăpânii cu grijă*”. CNA a considerat că spotul este ‘antisocial’⁶³, are mesaj electoral și că nu poate fi difuzat decât pe durata emisiunilor electorale. Răsvan Popescu, președintele CNA a justificat decizia prin faptul că spotul “*Inducea ideea că românii își aleg stăpânii, ceea ce nu era adevărat. Acum ei au modificat spotul* (n.n. spotul difuzat în luna noiembrie). *Sunt aceleași personaje de desen animat, dar mesajul spune doar să alegi cu grijă*”⁶⁴.

Cel de-al doilea spot a fost difuzat de Antena3 în luna noiembrie⁶⁵ în timpul campaniei electorale pentru alegerile generale. Și acest spot avea un mesaj și format asemănătoare primului spot interzis, mesajul final fiind: „*Alege-ți cu grijă...*”. CNA a considerat că spotul afectează dezvoltarea fizică, psihică și morală a copiilor, impunând Antenei3 să difuzeze spotul numai după ora 22.00.

Răsvan Popescu, președintele CNA a justificat decizia argumentând că: “*este vorba de o metaforă realizată cu ajutorul unor personaje de desen animat care transmite oamenilor mesajul să aleagă cu grijă. Și atunci e important să fie vizualizat de oameni cu discernământ, care știu că nu trăim în dictatură și că nu există vreun pericol în acest sens. De aceea, am găsit soluția ca acest spot să fie difuzat după ora 22.00, pentru a fi siguri că numai adulții îl pot viziona*”⁶⁶.

Pe 14 noiembrie, un alt spot a fost cenzurat de Consiliul Național al Audiovizualului. Spotul era produs de Academia Cațavencu și însoțea lista ‘candidaților pătați’ la alegerile parlamentare din luna noiembrie publicată de Academia Cațavencu în edițiile premergătoare alegerilor.

⁵⁹ <<„Cupola” și-a luat o vacanță mai lungă>>, de Vlad Macovei, Evenimentul Zilei, 12 septembrie 2008.

⁶⁰ <<Politica Intact de provincie: “Să nu ne mai luăm de PSD”>>, de Ionuț Dulămiță, Cotidianul, 25 august 2008.

⁶¹ Ibidem.

⁶² <http://www.youtube.com/watch?v=vGQ1hjSCMNw&feature=related>

⁶³ Declarație a lui Radu Teodorescu, membru CNA, publicată de Ziua, 7 mai 2008, <<„Alege-ți stăpânii cu grijă”, suspendat de CNA>>.

⁶⁴ <<Cațavencii în război cu CNA și „cumpărătorii politici” din vestul țării pentru lista politicienilor pătați>>, de A. Biro, C. Moga www.hotnews.ro, 13 noiembrie 2009.

⁶⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=ixITZcZLElw&feature=related>

⁶⁶ Ibidem.

Spotul intitulat „Corul vânătorilor”, conținea următoarele versuri: „Nu este pe lume, plăcere mai mare decât vânătoarea de hoți și bandiți. Să intri în codru, să ții drumul mare, să vezi candidații cum se dau cinstiți. Să-i prinzi cu minciuna, să-i prinzi cu ciordeala, să-i arzi la gazetă, să-i dai la tipar. Să nu mai lași lumea să muște momeala, să dea cu ștampila pe-un cap de tâlhar. S-a deschis sezonul la dăunătorii cu imunitate. Fii atent în cine tragi cu ștampila. Lista candidaților pătați. De miercuri în Academia Cațavencu”⁶⁷.

CNA a considerat că spotul încalcă demnitatea umană, principiul informării corecte, prejudiciază dreptul la propria imagine, deoarece în spot toți candidații la Parlament sunt făcuți ‘tâlhari’⁶⁸ și că descurajează prezența la vot. Academia Cațavencu a contestat în instanță această decizie, dar primul termen de judecată a fost programat abia în ianuarie 2009. Academia Cațavencu a argumentat că spotul este, dimpotrivă, unul civic și mobilizator și îndeamnă la un vot responsabil. Academia Cațavencu a mai susținut că scopul lui nu era unul denigrator, ci își propunea să responsabilizeze electoratul în exercitarea opțiunii de vot. Curtea de Apel a respins acțiunea ca nefondată. Procesul este în recurs.

La rândul ei, TVR a refuzat să difuzeze în timpul campaniei două spoturi electorale aparținând PDL și unul al PNL. Pentru spoturile PDL, TVR a invocat decizia CNA nr. 792 din 2008, care reglementa campania electorală în audiovizual și care prevede că “*producțiile audiovizuale realizate de candidați sau competitori electorali nu conțin afirmații care pot aduce atingere demnității umane, dreptului la propria imagine sau moralei publice*”. Unul dintre spoturi conținea o afirmație a candidatului PDL, Teodor Stolojan care făcea referire la „guvernarea PNL-PSD”, conducerea TVR considerând că această alianță nu a existat. Al doilea clip electoral PDL a fost respins de TVR din cauza unei afirmații a unui alt candidat PDL, Vasile Blaga: “*politica asta de clan a dat faliment, de exemplu clanul de la Iași: prefectul legat, Chiuariu cercetat penal, marele ministru de la, ghilimele, învățământ Adomniței, a steluței afară și nici domnul David nu se simte prea bine cu 70.000 de euro*”.⁶⁹

Un al treilea spot electoral a fost respins de TVR deoarece conținea imagini cu drapelul național, ceea ce ar fi fost contrar deciziei 792/2008 a CNA.

Sesizat de cele două partide, CNA a decis că TVR a comis un abuz interzicând acele clipuri electorale, confundând emisiunile de promovare electorală cu buletinele electorale și aplicând eronat prevederile deciziei 792/2008.

La începutul lunii octombrie, CNA a interzis un spot comercial ce promova coniacul Unirea sub sloganul „Unde-s mulți puterea crește”. Spotul prezenta mai mulți muncitori pe un sit arheologic care jucau fotbal și loveau cu mingea un raft cu vase ceramice. CNA a considerat că se încalcă prevederile art. 29, lit. g din Legea audiovizualului „*Publicitatea, inclusiv publicitatea autopromoțională și teleshoppingul trebuie să respecte următoarele condiții: g) să nu stimuleze comportamente indecente sau imorale*”. A fost invocat și art. 10, lit. f din aceeași lege în care se precizează că CNA are obligația de a asigura protejarea culturii și a limbii române. Dan Grigore, membru CNA, a susținut în presă că spotul propagă „*anumite devieri comportamentale*”, că „*se atentează la patrimoniul cultural al unei țări*” și că „*reclama lezează bunul-simț și încurajează manifestările vulgare. Este o jignire la adresa istoricilor și arheologilor*”.

AMP a protestat împotriva acestei decizii, invocând jurisprudența CEDO și pe cea din SUA, dar CNA nu a revenit asupra deciziei.

Un alt spot comercial interzis de CNA în luna octombrie promovează cașcavalul Delaco sub sloganul: „*Mâncatul prost și-a găsit nașul*”. Reclama îl arată pe personajul Toni Delaco intrând furios într-o clasă cu elevi, cerându-le autoritar să-i arate ce gustări au în pachețele. Copiii scot tot ce au de mâncare, iar Toni începe să le arunce la gunoi, sfătuindu-i pe același ton: „*Mâncați brânzeturi! Conțin calciu și vă ajută să creșteți mari*”.

⁶⁷ www.catavencu.ro.

⁶⁸ Declarația lui Gelu Trandafir, membru CNA, publicată de Cotidianul, 13 noiembrie 2009, „Cațavencu va ataca în instanță decizia CNA”.

⁶⁹ “TVR respinge de la difuzare două clipuri electorale PD-L pe motiv că *nu există guvernare PNL-PSD*. Vasile Blaga acuză postul public de cenzură”, de Dan Tăpalagă, HotNews.ro, 3 noiembrie 2008.

Membrii CNA au considerat că această reclamă afectează dezvoltarea morală a minorilor și au somat spotul să intre în legalitate. „*Cred că este o instigare directă adresată unor copii. Ca să nu mai vorbim de îndemnul de a fi șmecher în România*”, a declarat Răsvan Popescu, președintele CNA.

Deputatul PSD Mihai Tudose a cerut interzicerea spectacolului de teatru „*Omul-pernă*” prezentat în premieră în cadrul festivalului „*Zile și Nopti de teatru european la Brăila*”. De asemenea, deputatul a cerut primarului Brăilei să o demită pe directoarea teatrului „Maria Filotti” din Brăila care a pus în scenă piesa. Deputatul a motivat cererea sa prin faptul că spectacolul „*abundă în limbaj licențios, imposibil de reprodus într-o conferință de presă și cu niște ținute sumare în care chiloții erau maximum de îmbrăcămintă*”⁷⁰.

Mihai Tudose a recunoscut că nu a văzut spectacolul „*Nu am văzut spectacolul, dar nu este nevoie să văd jungla amazoniană ca să îmi dau cu părerea despre ea sau să văd un film XXX ca să știu că e porno. Nu am pretenția că sunt critic de artă, nici nu mă pricep de fapt, dar cred că ar trebui pusă bulină și la teatru ca să se interzică accesul tinerilor sub 18 ani la astfel de spectacole*”⁷¹.

Pe 11 noiembrie, în plină campanie electorală, săptămânalul satirico-politic Academia Cațavencu a dispărut de la punctele de vânzare a presei din Pitești, Cluj și Timișoara. Mai multe surse locale, printre care și reprezentantul firmei distribuitoare au confirmat dispariția publicației de la chioșcuri⁷². Cauza dispariției este publicarea în paginile ziarului a listei „*candidaților pătați*” pentru alegerile parlamentare din județele Pitești, Cluj și Timișoara.

Pe 17 noiembrie, Mădălina Rădulescu, directorul de știri al TVR a oprit difuzarea unei știri ce avea ca subiect legăturile pe care ministrul atunci în funcție al Administrației și Internelor, Cristian David, le-a avut în anii '90 cu consumatori de droguri care îi erau parteneri de afaceri. Informația fusese lansată de Pavel Abraham, fost șef al Agenției Naționale Antidrog și proaspăt demis din funcție de Cristian David. Abraham a susținut că în 1995 Poliția a descoperit droguri în casa lui David. Ulterior, acesta din urmă a confirmat în cadrul unui interviu acordat postului Realitatea TV că fostul său partener de afaceri olandez era consumator de droguri și că a asistat de mai multe ori la consum de droguri („*Da, eu am asistat... și sunt multe situații în cluburi sau în alte locuri publice în care se consumau. La începutul anilor '90, în România, în Olanda*”⁷³).

Directorul de știri al TVR a justificat decizia de a opri realizarea unui material pe acest subiect invocând legislația electorală care prevede că pe durata campaniei electorale „*candidații care dețin funcții publice pot avea intervenții, în direct sau înregistrate (...) strict în probleme legate de exercitarea funcției lor*”.

Pe 11 decembrie, urmare a unei plângeri primite, Autoritatea Națională pentru Comunicații a decis blocarea accesului la 40 de site-uri cu caracter pornografic, prin blocarea IP-urilor la nivel de ISP. Patru organizații neguvernamentale⁷⁴ au protestat împotriva acestei măsuri considerând că blocarea prin ISP încalcă libertatea de exprimare, în timp ce blocarea unui IP este „*abuzivă și iluzorie*”. De asemenea, organizațiile semnatare susțineau că autoritățile ar fi trebuit să înștiințeze în prealabil deținătorii site-urilor cu privire la existența unor probleme legate de conținutul site-urilor pentru a le da posibilitatea de a face modificările cuvenite, iar decizia asupra conținutului trebuia să aparțină unei instanțe de judecată.

Urmare a scandalului generat de această decizie, ANC a inițiat discuții cu firmele care găzduiesc site-uri sau oferă acces la Internet și cu organizații neguvernamentale, pentru a face propuneri de modificare a Legii privind combaterea pornografiei și pentru a crea un set de reguli interne după care instituția să se ghideze pe viitor în situații similare.

⁷⁰ „Politicienii din Brăila, cutremurați de o piesă de teatru cu actori în chiloți”, de Cristina Modreanu, Gândul, 15 octombrie 2008.

⁷¹ „Radu Afrim, cenzurat de PSD Brăila”, de Gabriela Lupu, Cotidianul, 14 octombrie 2008.

⁷² „Cațavencu a fost săltat la Cluj”, de Dorin Petrișor, Cotidianul, 12 noiembrie 2008.

⁷³ „Cristian David: Am asistat la consum de droguri, dar n-am consumat”, www.hotnews.ro, 18 noiembrie 2008.

⁷⁴ Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația pentru Tehnologie și Internet, Societatea pentru Justiție SoJust.

Concluzii:

- Abuzuri fără precedent comise de autorități pe durata summitului NATO.
- CNA își depășește atribuțiile prin invocarea în deciziile luate a unor judecăți de valoare vag definite de lege, cu scopul cenzurării unor spoturi publicitare sau electorale.
- Continuă presiunile politice la TVR.
- Continuă practica unor clienți de publicitate de a amenința instituțiile media cu retragerea publicității ca urmare a unor nemulțumiri legate de politica editorială.
- Distribuția publicațiilor tipărite este încă un segment vulnerabil al actelor de cenzură.
- Presa părtășă la tentativele autorităților de manipulare a opiniei publice.

Recomandări:

- Politicienii și autoritățile au obligația să nu comită acte care limitează libertatea de expresie. Mediile publice trebuie să fie protejate de orice influență editorială venită din zona politică.
- Instituțiile media au obligația primordială de a proteja libertatea de exprimare și pe cea de informare chiar și atunci când aceasta poate dăuna intereselor comerciale.
- Media trebuie să acționeze cu prudență atunci când transmite informații provenite de la autorități, mai ales atunci când sursa acestora sunt serviciile secrete; există un ridicat potențial de manipulare a opiniei publice în informațiile provenind din acest tip de surse, iar presa are obligația de a nu fi părtășă unor acte de dezinformare și manipulare. Tot ceea ce comunică guvernul, instituțiile statului sau politicienii, mai ales în preajma unor evenimente extraordinare, trebuie tratat cu maximă prudență până la trecerea informațiilor prin filtre de verificare și interpretare de către ziariști.
- Este obligația ziariștilor și a editorilor să documenteze și să facă publice cazurile de presiuni de orice fel îndreptate împotriva presei.

2.4. PROCESE

Gabriel Liiceanu a câștigat în aprilie 2008, la Judecătoria sectorului 1, despăgubiri în valoare de 150.000 de lei (echivalentul a aproape 40.000 de euro) de la jurnaliștii Sorin Roșca Stănescu Victor Roncea și ziarul ZIUA cât și de la ziaristul craiovean Ion Spânu. Liiceanu a acuzat jurnaliștii de *“atingerea adusă demnității, imaginii și reputației”* prin campanii de presă și afirmații *“injurioase”* și *“calomnioase”*. Procesul are cale de apel și recurs, în acest moment fiind pe rol apelul la Tribunalul București.

Tribunalul București a dat câștig de cauză ziarului Cotidianul în aprilie 2008, în procesul intentat de către Loteria Română, la inițiativa fostului președinte Nicolae Cristea, aflat în funcție la data demarării procesului în 2006. Articolele de presă au investigat activitatea lui Cristea și au dus la demiterea acestuia de către ministrul finanțelor. Totuși, Cristea a pornit acțiunea în instanță în numele Companiei Naționale Loteria Română, pretextând că investigațiile jurnalistice au știrbit prestigiul institutiei, fapt ce ar fi determinat populația să nu mai joace la Loto 6/49 și ar fi condus la scăderea drastică a încasărilor Loteriei. Pentru procesul lui Cristea nota de plată a fost achitată de către Loteria Română. Conducerea care i-a succedat lui Cristea a decis să nu atace sentința favorabilă ziarului și să ceară în instanță recuperarea cheltuielilor de judecată de la Nicolae Cristea.

În august 2008, Președintele României a acționat în judecată ziarul Gândul prin societatea editoare Crucișătorul SA și pe Sânziana Ionescu. Aceasta publicase în luna aprilie articolul *“Revolta din PDL Constanța condusă de cercul lui Traian Băsescu”*. În articol, era menționat numele lui Călin Marinescu, alături de care se preciza că este *“cel care a făcut ani de pușcărie („în locul lui Traian Băsescu”)>”*. Pentru această afirmație, Președintele a dat-o în judecată pe jurnalistă, solicitând

daune morale de 100 de lei. Jurnalista susține că a făcut această afirmație bazându-se tocmai pe declarațiile lui Băsescu care a susținut în ultimii ani că dosarul Flota este unul politic și că el era ținta acelui dosar în care Călin Marinescu fusese condamnat la închisoare. De asemenea, colegii de partid ai lui Băsescu ar fi susținut în repetate rânduri că cei din dosarul Flota sunt niște țapi ispășitori, adevărata țintă fiind Traian Băsescu, acesta fiind și motivul pentru care a pus între ghilimele acea afirmație. Când s-a întors din concediu, în luna septembrie, jurnalista a constatat cu surprindere că mai multe ziare au publicat știri despre presupusele scuze pe care i le-ar fi cerut Președintelui pentru afirmațiile făcute. Solicitând clarificări din partea ziarului Gândul, Sânziana Ionescu a aflat că ziarul a redactat un document prin care își cere scuze Președintelui pentru cele publicate, fără însă a se consulta și cu jurnalista. Drept urmare, șeful statului și-a retras plângerea.

Tot Președintele României a chemat în judecată pe 17 septembrie 2008 atât pe jurnalistul Cristian Oprea cât și grupul Realitatea-Cațavencu. Președintele Traian Băsescu s-a simțit lezat de un articol publicat în data de 5 septembrie 2008 în ziarul Cotidianul. *“Traian Băsescu, deziceri pe toată linia de supervizarea trocului PD-L-PRM”* este titlul articolului semnat de Cristian Oprea, redactor în cadrul Departamentului Politic. Președintele României a cerut *“plata sumei de 100 de lei cu titlu de despăgubiri simbolice pentru prejudiciul moral constând în vătămarea dreptului la onoare și reputație al subsemnatului produsă prin afirmațiile pârâtului Oprea Cristian”*. Grupul Realitatea-Cațavencu a acordat asistență juridică jurnalistului. Președintele a anunțat public că acțiunea în justiție intentată de președinte jurnalistului de la Cotidianul poate fi retrasă, în cazul în care Cristian Oprea își exprimă *“regretul pentru situația creată”*. Președintele a pierdut procesul, Judecătoria sectorului 1 l-a achitat pe Cristian Oprea la 30 ianuarie anul acesta. Șeful Statului a declarat că nu va contesta decizia instanței.

În 14 octombrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că România a încălcat articolul 8 din Convenție, pentru că nu a protejat reputația omului politic Liviu Petrina. Curtea a obligat statul să-i plătească o despăgubire de 5000 de euro. În cauză era vorba de articole publicate în 1997 și 1998 în săptămânalul Academia Cațavencu, care susțineau că Petrina ar fi fost colaborator al fostei Securități. Înainte de a ajunge la CEDO, Petrina a pierdut procesul în fața instanțelor interne, Tribunalul București reținând că afirmațiile făcute de ziariști la adresa lui se încadrau într-o dezbateră de interes public și aveau un caracter general și nedeterminat. Totuși, Curtea Europeană nu a fost convinsă că motivele prezentate de instanța internă în sensul protejării libertății de exprimare a ziariștilor erau suficiente pentru a prevala față de reputația lui Liviu Petrina. Curtea a constatat că acesta a fost acuzat de ziariști, fără probe, că ar fi făcut parte dintr-un grup represiv și de teroare folosit de fostul regim ca instrument de poliție politică. Curtea a luat în considerare și faptul că, la momentul la care articolele au fost scrise, nu exista nicio bază legală care să permită accesul la dosarele Securității, singurele documente oficiale care ar fi putut proba articolele din Academia Cațavencu. Totuși, judecătorii CEDO au considerat că această situație nu era imputabilă lui Petrina. Hotărârea CEDO a rămas definitivă în aprilie 2009, după respingerea cererii de reexaminare făcută de guvernul român.

În decembrie 2008, Feri Predescu a primit o decizie definitivă și irevocabilă în procesul intentat de primarul Constanței, Radu Mazăre. Predescu a fost condamnată la plata a 50.000 de lei daune morale, 7.000 de lei cheltuieli de judecată, publicarea de scuze către Radu Mazăre prin intermediul unei scrisori publice și publicarea hotărârii judecătorești într-un ziar din Constanța și unul de circulație națională.

Predescu a fost dată în judecată pentru că a relatat într-o emisiune TV la care era invitat și Radu Mazăre, despre relațiile primarului cu lumea interlopă. Informațiile prezentate de către Predescu erau publice, fiind mediatizate atât de către ziare centrale cât și de către site-uri media. Procesul a fost câștigat de către Predescu la Judecătoria, însă a pierdut la Tribunal și la Curtea de Apel Constanța. Predescu a înaintat o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Petițiile în sprijinul jurnalistei au strâns peste o mie de semnături. Au existat reacții de susținere din partea jurnaliștilor și reacții de protest din partea organizațiilor de media naționale și internaționale. În

media locală din județul Constanța a fost publicat ulterior sentinței un material de presă care acuza posibila existență a unui conflict de interese în care s-ar fi aflat una dintre judecătorele care au semnat sentința definitivă⁷⁵.

Concluzii:

- Daunele morale și despăgubirile materiale pot inhiba exercitarea dreptului la liberă exprimare atunci când cuantumul acestora este exagerat de mare sau disproporționat în raport cu fapta comisă.

Recomandări:

- Politicienii și reprezentanții autorităților trebuie să dea dovadă un grad mai mare de toleranță la criticile pe care le primesc din partea presei, activitatea acestora fiind de maxim interes public.
- Înalții oficiali ai statului ar trebui să se abțină de la a acționa în instanță jurnaliști, ei având la îndemână alte mijloace pentru a contracara informațiile defăimătoare la adresa lor (de exemplu, discursurile publice, conferințe de presă, etc.).

2.5. CONFLICTE DE MUNCĂ

Consiliul de Administrație al TVR a desființat pe 4 iunie Departamentul de Producție Editorială, condus de Cezar Ion, în cadrul Direcției Programe, și a înființat, în schimb, o nouă structură, Direcția Editorială. Prin această măsură, Cezar Ion, conducătorul acestui departament a fost eliberat din funcție, propunându-i-se să revină pe poziția deținută anterior, aceea de realizator de emisiuni. Cezar Ion a contestat în instanță decizia, considerând că a fost concediat abuziv și ilegal, fără respectarea procedurilor legale. Pe 14 ianuarie 2009, Tribunalul București a dat câștig de cauză jurnalistului, dispunând ca Cezar Ion să fie reîncadrat pe postul de director și, de asemenea, ca postul public să-i plătească lui Cezar Ion salariile pe perioada în care acesta a fost înlăturat din funcția de director al Departamentului Producție Editorială (septembrie 2008 - ianuarie 2009), precum și plata cheltuielilor de judecată.

Un caz aproape identic este cel al fostului director al Direcției Știri din TVR, Rodica Culcer, al cărei post a fost restructurat prin desființarea respectivei Direcții și transformarea ei în Direcția Emisiuni Informative și Sport. Conducerea Direcției a rămas neschimbată, Rodica Culcer păstrându-și postul, deși acesta și-a pierdut toate atribuțiile editoriale, care au fost transferate către alte departamente, conducerea Direcției urmând a avea doar competențe manageriale. La începutul anului 2008, Culcer a dat în judecată conducerea TVR motivând că postul nu i-a fost transformat, ci desființat. De asemenea, Culcer a contestat în instanță și organizarea concursului organizat de TVR pentru ocuparea postului de director al Departamentului Știri deoarece nu ar respecta regulamentele interne ale TVR. Tribunalul București a respins acțiunile Rodicăi Culcer, dar la începutul lui februarie 2009, Curtea de Apel a anulat decizia de destituire a acesteia din funcția de director al Direcției Știri, dar a stabilit că decizia trebuia emisă după semnarea de către aceasta a actului adițional Contractului Individual de Muncă, prin care își exprima acordul cu privire la modificarea acestuia.

Instanța a respins celelalte capete de cerere: de reintegrare în funcția de director al Direcției Știri, de efectuare a mențiunilor corespunzătoare în carnetul său de muncă, de anulare a deciziei de organizare a concursului pentru ocuparea postului de director al Departamentului Știri din cadrul Direcției de Emisiuni Informative și Sport a SRTV.

La sfârșitul lunii martie 2009, Culcer a înaintat o nouă acțiune la Tribunalul București, cerând anularea tuturor deciziilor anterioare, reintegrarea sa în funcția de director al Direcției de Știri și obligarea TVR la acordarea atribuțiilor editoriale aferente funcției de director al Departamentului de Știri.

⁷⁵ „Beatrice Mariș, judecătorela cadourisită de Mazăre cu un teren”, Ziua de Constanța, 25 martie 2009.

Marius Drăghici, jurnalist la Evenimentul Zilei, a dat în judecată Ringier România SRL invocând nerespectarea mai multor drepturi salariale, printre care neplata salariului minim și a celorlalte drepturi din contractul colectiv de muncă, hărțuire la locul de muncă, dar și cenzură. La scurt timp după demersul în instanță, Ringier i-a reziliat jurnalistului contractul pentru drepturi de autor, diminuându-i veniturile cu 70%. Conducerea ziarului Evenimentul Zilei a refuzat să-i publice ziaristului cinci articole, fapt reclamat de acesta ca cenzură, și i-a șters semnătura pentru mai multe materiale postate pe site-ul ziarului. Titlurile celor cinci materiale nepublicate de Evenimentul Zilei sunt:

- *Cu voie de la SRI, SIE și MIRA: “Băiatul deștept” Buzăianu are imunitate elvețiană;*
- *Avere mare, declarație “mică” Terenul-fantomă din averea unui general de poliție;*
- *Iran, dincolo de politică și islam;*
- *Iranul, pe două voci - “Crima împotriva evreilor a avut loc în Europa”;*
- *Ziua Internațională dedicată memoriei victimelor Holocaustului - O supraviețuitoare din Transnistria vorbește la ONU.*

Sesizată de ziarist, federația sindicală MediaSind a constatat că *“angajatul Marius Drăghici a fost constrâns să semneze un act adițional prin care renunța la drepturile legale prevăzute în Contractul Colectiv de Muncă Unic la nivel de Ramură Mass Media. De asemenea, jurnalistului nu i s-au acordat în totalitate salariul minim pe ramură, coeficienții de ierarhizare și nu i s-au plătit sporurile legale”*⁷⁶.

Drept urmare, MediaSind a sesizat Ministerul Muncii - Inspekția Muncii pentru a verifica dacă s-au comis încălcări ale legii. Autoritatea publică competentă a efectuat o anchetă în urma căreia a obligat S.C. Ringier România SRL la plata tuturor drepturilor salariale către Marius Drăghici, dar și către toți salariații publicațiilor din trustul Ringier (respectarea cuantumului salariului minim pe ramura mass-media, spor de vechime 5-25%, spor de fidelitate 25%, clauza de mobilitate, etc.). De asemenea, inspectorii au constatat că introducerea în Contractul Individual de Muncă al fiecărui salariat a unei clauze de non-concurență încalcă dispozițiile art. 21 din Codul Muncii și prevederile CCM la Nivel de Ramură Mass-Media. Această clauză prevedea că: *“Angajatul este obligat să nu presteze, în interesul propriu sau al unui terț, o activitate care se află în concurență cu cea prestată la angajator ori să nu presteze o activitate în favoarea unui terț care se află în relații de concurență cu angajatorul”*. În consecință, Inspekția Muncii a decis că angajatorul este obligat să plătească salariaților săi, conform legii, toate drepturile bănești pe ultimii trei ani de activitate de la acest raport de control.

Contactată de AMP, conducerea editorială a Evenimentului Zilei nu a vrut să ofere precizări suplimentare legate de motivația nepublicării celor cinci articole, menționând că nu dorește să se exprime public asupra lor atâta timp cât ele fac obiectul unui proces.

Pe parcursul anului 2008 și la începutul anului 2009, criza economică mondială a afectat și presa din România, în special prin reducerea drastică a volumului de publicitate (conform ziarului Adevărul, investițiile în publicitatea TV au scăzut cu 11% în primele 3 luni ale anului 2009⁷⁷). Răspunsul patronatelor media la problemele economice a variat de la concedieri de personal, situație în care s-au aflat redacțiile cotidianului România Liberă, cele din grupurile Pro TV, Publimedia International, Ringier, la diminuări salariale (grupul Intact) până la închiderea unor publicații (ziarele Compact, Unu).

Concluzii:

- **Jurnaliștii care atacă în instanță măsurile abuzive și ilegale ale angajatorilor au câștig de cauză, în majoritatea cazurilor.**
- **La televiziunea publică încă se utilizează tertipuri organizatorice cu scopul evident de a hărțui angajații incomozi.**
- **Unele conflicte de muncă au repercusiuni asupra conținutului editorial.**
- **Criza economică începe să afecteze puternic salariații din media.**

⁷⁶ Comunicat MediaSind, 2 martie 2009.

⁷⁷ “Televiziunile românești, mai sărace în reclame”, de Iulia Bunea, Adevărul, 14 aprilie 2009.

Recomandări:

- Atenție la semnarea contractului de drepturi de autor; a fost folosit ca pârghie pentru șantajarea jurnaliștilor și pentru a evita prevederile CCM.
- Rezolvarea unor conflicte de muncă nu trebuie să afecteze dreptul la informare al cetățeanului.
- Ziariștii nu trebuie să accepte acele contracte de muncă ce conțin clauze care contravin Contractului Colectiv de Muncă, iar angajatorii nu ar trebui să încerce să le impună pentru că sunt ilegale.
- Jurnaliștii trebuie să consulte avocați specializați pe dreptul muncii sau să apeleze la serviciile unor sindicate de media atunci când semnează contracte cu angajatorii sau când intră în conflict cu aceștia.

2.6. ETICĂ ȘI AUTOREGLEMENTARE

Pe 26 iunie, presa anunța că o profesoară de franceză, directoare a unui liceu din Zalău, a demisionat din Comisia de Bacalaureat după ce mai multe filmulețe conținând scene erotice ce o aveau protagonistă au fost postate pe Internet, pe site-uri pornografice, și au fost vizualizate de elevii liceului la care predă. Filmele erotice și fotografiile ale profesoarei au fost difuzate în mod repetat atât la știrile principalelor posturi de televiziune cât și pe diverse site-uri. În majoritatea acestor imagini fața profesoarei și mare parte din imagine erau blurate, dar în câteva situații fața profesoarei nu a fost blurată. Materialele de presa nu menționau cine a postat respectivele filme, ci precizau că ele au fost filmate în intimitatea căminului conjugal, în ele apărând profesoara și soțul acesteia. Totuși, unele instituții de presă au speculat această situație, emițând diverse ipoteze legate de sursa acestor filme, unele ziare lansând chiar ipoteza publicării lor pe Internet chiar de către profesoară.

Încă de la apariția primelor știri referitoare la caz, pe 26 iunie, identitatea profesoarei a fost făcută publică, indirect, prin menționarea numelui școlii la care era directoare, cu toate că numele sau a fost menționat explicit abia a doua zi, pe 27 iulie, în presă aparând inclusiv numele fiicei sale, minoră.

În plus, multe materiale de presă au apărut sub titlul ‘profa porno’, ‘porno profesoara’, ‘profesoara sexy’, deși nu exista nicio dovadă că persoana incriminată pentru comportamente pornografice făcuse altceva decât să-și consume viața sexuală alături de soțul ei. Astfel, stigmatizarea profesoarei a fost promovată de o mare parte a presei, de la tabloide la ziare generaliste, de la televiziuni generaliste la televiziunile de știri care afirmă că au un public țință de calitate. Inclusiv agenția Mediafax a lansat o știre cu titlul “*Profa porno din Zalău, în concediu fără plată*”.

A existat o vizibilă contradicție între discursul adeseori moralizator al presei (discurs ce o acuza pe profesoară pentru întregul scandal ‘rușinos’) și practica acesteia de a posta din abundență în paginile ziarelor și pe site-urile de Internet imagini extrase din filmele erotice cu profesoara sau chiar link-uri directe către site-urile unde se pot găsi acele filme.

În fapt, prin difuzarea acestor imagini, care țineau exclusiv de sfera privată a vieții profesoarei, presa nu a făcut decât să contribuie într-un mod serios la distrugerea carierei acesteia.

Multe dintre instituțiile de presă importante au acționat cu lipsă de profesionalism, nu și-au pus problema dreptului la viață privată și la protejarea intimității. Au tratat în mod senzationalist un subiect ce impunea mai multă atenție și considerare, au aruncat în spațiul public o chestiune ce ține de viața privată. Aceste instituții de presă nu au justificat existența unui interes public în mediatizarea cazului, au dat verdicte și s-au erijat adesea în instanță morală. Mai mult, au publicat imagini pornografice și au mediatizat site-urile ce conțin filmele porno incriminate anterior, au pus etichete stigmatizante, au lansat scenarii pe baza unor ipoteze neverificate sau pe baza unor surse neprecizate.

La începutul lunii iunie, o familie din județul Neamț a descoperit că fetița lor de 11 ani era însărcinată. La întrebările părinților fetița a afirmat că ar fi fost violată de unchiul său, în vârstă de 19 ani. Media a relatat pe larg despre acest subiect, mediatizarea fiind amplificată și de faptul că s-a iscat o dezbateră la nivelul autorităților statului legată de oportunitatea și legalitatea unei operații de întrerupere a sarcinii. În cele din urmă, fetița a fost operată la Londra, operația fiind reușită.

O mare parte a presei a făcut publică identitatea victimei, fie direct, publicând numele acesteia, fie indirect, menționând numele unchiului ei, al satului din care provine victima și identificând clasa unde aceasta învăța. Una dintre persoanele care a făcut public numele minorei a fost chiar Eugen Nicolaescu, ministru al Sănătății, informație diseminată fără discernământ de către o parte a presei.

Jurnalistul Ion Cristoiu și-a anunțat retragerea din calitatea de invitat permanent la emisiunea de analiză politică a postului Antena3, „Sinteza zilei”, precum și de la emisiunea „Ora presei”, de pe postul Antena2, în urma intrării la guvernare a Partidului Conservator, fondat și condus până recent de Dan Voiculescu. Posturile de televiziune respective fac parte din grupul Intact, deținut de familia Voiculescu. Cristoiu a invocat un posibil conflict de interese, considerând că participarea sa la emisiune ar putea însemna că *“face jocurile patronului”*.

În octombrie, trei jurnaliste de la publicația mondenă Star (Ana Gheorghe, Georgiana Carp, Ștefania Stancu) au fost reținute pentru șantaj. Ele au fost surprinse de polițiștii de la Serviciul de Investigații Criminale având asupra lor 5.000 de euro, bani marcați de către polițiști. Suma a fost primită de Alin Ionescu, șantajat cu publicarea unor fotografii ce o prezentau pe soția acestuia, solista Cristina Spătar, în ipostaze nud. Cele trei ziariste au recunoscut fapta la audierile de la Poliție.

Cotidianul a făcut public pe 9 septembrie⁷⁸ un e-mail intern din redacția Antenei 1 adresat redacțiilor teritoriale în care se solicitau informații despre candidații la alegerile parlamentare cu scopul de a fi folosite pentru încheierea unor contracte de promovare a acestora. În egală măsură, li se recomanda promovarea candidaților în perioada de pre-campanie electorală în diverse emisiuni pentru a facilita încheierea acestor contracte de promovare electorală, în acest sens oferindu-li-se managerilor de stații bonusuri de 10%. E-mail-ul era semnat și transmis de Dana Aparaschivei, managerul rețelei de vânzări a Antena1. Aceasta a negat autenticitatea e-mail-ului, invocând posibilitatea ca cineva să-i fi spart căsuța de e-mail: *“Aș vrea să știu și eu cine este expeditorul acestui mail. E extrem de grav: ori e o chestie împotriva mea, ori e ceva josnic. Cine ar da pe mâna unui începător - lucrez doar de o lună aici - o chestie electorală”*.

Concluzii:

- Degradare fără precedent a actului jurnalistic, prin desconsiderarea normelor etice și profesionale elementare.
- Goana după audiență transformată în criteriul absolut de valorizare a actului jurnalistic.

Recomandări către jurnaliști și editori:

- Citiți și însușiți-vă prevederile codurilor etice la care ați aderat (direct sau prin intermediul redacției).
- Protejați sfera privată în cazuri care nu sunt de interes public.
- Judecați fiecare caz în parte, fără a copia reacțiile competitorilor de pe piață.
- Protejați identitatea victimelor și a minorilor.
- Discutați în consiliile de redacție deciziile de publicare controversate, organizați discuții privind etica profesională în mese rotunde cu reprezentanți ai industriei, mediului academic sau al organizațiilor profesionale și de media.
- Nu participați la contractarea de publicitate sau la acte de șantaj.

⁷⁸ “Document intern Antena 1: prestări servicii politice pe bani”, de Cosmin Popan, Cotidianul, 9 septembrie 2008.

2.7. ALTELE

Președintele Traian Băsescu a continuat aprecierile agresive la adresa comentatorilor și a anumitor instituții de presă. În luna martie, Președintele declara, referindu-se la comentatorul Cornel Nistorescu: „*Mai sunt și în trustul lui Vîntu tonomate. Mai exact, foști directori pe la cotidianul «Evenimentul zilei»*“. Tema tonomatelor a fost apoi reluată în mai multe rânduri de Traian Băsescu, țintele fiind mai ales jurnaliștii din grupul Intact, controlat de familia Voiculescu, dintre aceștia nominalizându-l pe „*tonomatul cu euro Victor Ciutacu*“. Invitat pe 9 septembrie la postul public TVR1, Președintele declara: „*Campania dusă împotriva șefului statului legată de episodul PD-L cu Vadim a arătat cum se vor poziționa și cum se vor comporta trusturile acestea două, prin oamenii pe care îi plătesc, pe timpul campaniei. Minciuna va fi axa fundamentală, minciuna la adresa oamenilor pe care nu-i simpatizează Vîntu și Voiculescu*“. În aceeași emisiune, Traian Basescu i-a atacat pe cei care îl denigrează „*ca să-și slujească stăpânul pentru bani*“. „*Oameni care, altfel, când tac le iese pe gură propagandă mirosind a Rompetrol și alta mirosind a bani de la FNI*“. Printre cei vizați de afirmațiile Președintelui s-a aflat inclusiv Mircea Dinescu: „*Vezi oameni care au pretenția că au fost dizidenți, dar miros a benzină când vorbesc*” (martie 2008).

Conform ziarului Adevărul și a postului Realitatea TV, trei publicații din județul Giurgiu (Giurgiu Expres, Jurnal giurgiuvean și Informația de Giurgiu) au acreditat drept jurnaliști și corespondenți electorali, în timpul alegerilor pentru Parlament, peste 450 de persoane, multe dintre acestea politicieni, reprezentanți ai autorităților locale sau înalți funcționari publici din județ. Conform surselor citate, aceste publicații sunt cunoscute pentru simpatiile sau afilierea lor politice. Una dintre ele este editată de o fundație a PNL (Asociația Română pentru Libertate și Dezvoltare).

Potrivit ziarului Adevărul⁷⁹, printre cei acreditați ca ziariști s-au numărat președintele Consiliului Județean Giurgiu, comisarul șef al Gărzii Financiare Giurgiu, președintele Agenției Naționale pentru Ocuparea Forțelor de Muncă (ANOFM), viceprimarii municipiului Giurgiu ș.a.m.d. Întrebată de reporterii Adevărul despre numărul mare de corespondenți electorali, Mimi Dezrobitu - coordonatoarea bisăptămânalului Giurgiu Express - a răspuns: „*E un număr foarte mare fiindcă bisăptămânalul nostru este editat de Asociația Română pentru Libertate și Dezvoltare. E problema noastră pe cine am ales. Acele persoane vor ține legătura cu redacția*”.

ActiveWatch-Agenția de Monitorizare a Presei și Asociația Pro Democrația au condamnat această situație care „*compromite profesia de jurnalist, fiind o gravă pervertire a dreptului presei de a acredita jurnaliști pe lângă secțiile de votare în scopul informării cetățenilor și a semnalării unor eventuale abuzuri sau încălcări ale legii. Or, acreditarea unor reprezentanți ai puterii sau politicieni este un abuz și dă naștere unor legitime îngrijorări privind corectitudinea procesului electoral în județul Giurgiu*”⁸⁰.

La rândul său, Clubul Român de Presă a condamnat încercarea unor politicieni și oficialități locale de a uza de statutul de jurnalist într-o perioadă foarte sensibilă politic și a considerat că astfel de practici sunt „*o agresiune la adresa profesiei de ziarist*”⁸¹.

Autoritatea Electorală Permanentă a declarat că nu există o încălcare a legii în emiterea unui număr așa de mare de acreditări. AEP nu avea posibilitatea legală de a verifica persoanele acreditate.

O expoziție de artă contemporană organizată de Institutul Cultural Român la New York s-a transformat în subiect de dispută politică și mediatică. Expoziția intitulată „*Freedom for lazy people*” a fost vernisată pe 18 iunie și a stârnit imediat reacții în presa românească, dar și în interiorul comunității românești din New York. Unul din obiectele expuse, o jucărie poney roz ce avea o zvastică desenată pe el a fost considerat de unii jurnaliști și membri ai diasporei române din New York ca fiind un element de propagandă antisemită, fiind sesizată Poliția din New York, dar și Liga Anti-defăimare. Poliția a constatat că nu este încălcată nicio lege, fiind vorba de un act artistic. Liga

⁷⁹ „Capii județului Giurgiu - jurnaliști acreditați la alegeri”, de Oana Iurașcu, Răzvan Popa, Bogdan Costache, Adevărul, 29 noiembrie 2008.

⁸⁰ www.mma.ro

⁸¹ www.pressclub.ro

anti-defăimare a refuzat să dea curs cererii, considerând-o „neîntemeiată și cu un vădit caracter de dezinformare și manipulare”⁸².

În România, subiectul a fost intens dezbătut, o semnificativă parte a presei declanșând o campanie împotriva expoziției, considerată a fi nedemnă de a reprezenta România. Campania s-a îndreptat și împotriva ICR și a directorului instituției, Horia Roman Patapievici, cunoscut ca susținător al Președintelui Traian Băsescu. Mesajul a fost preluat imediat de mediul politic, Senatul anunțând în luna august constituirea unei comisii speciale de anchetă a activității ICR, comisie care s-a autodizolvat în luna octombrie, înainte de a-și începe activitatea.

Patapievici și Cristian Neagoe, coordonator de comunicare al ICR New York au sesizat Consiliul Național al Audiovizualului pentru analizarea unor informații „false și manipulatorii” de către postul de televiziune Antena3, precum și pentru că postul respectiv nu le-a cerut opinia vizavi de informațiile prezentate. CNA a cerut Antena3 să ofere celor doi petenți un drept la replică. Antena 3 aparține grupului de presă Intact, grup aflat în proprietatea familiei Voiculescu, sub managementul fiicei lui Dan Voiculescu. Dan Voiculescu a schimbat în mai multe rânduri replici dure cu președintele Traian Băsescu, prin intermediul presei.

Alți oameni politici și jurnaliști au criticat vehement lucrările expuse de artiști contemporani precum Alexandru Rădvan, Sorin Tara și Bedek Levente în cadrul unor expoziții din țară sau străinătate, unele dintre ele organizate tot cu sprijinul ICR. Cotidianul Gardianul a publicat mai multe articole în care Benedek Levente era acuzat că aduce prejudicii imaginii României prin arta pe care o expune.

Una din expozițiile criticate, „Euromaniac”, a lui Benedek Levente conținea printre lucrările expuse și „România cu labii”. Galeria care găzduia expoziția a fost vandalizată pe 22 septembrie de un grup din care făceau parte jurnalistul Victor Roncea și fratele său, George Roncea. Aceștia au depus o plângere penală împotriva Uniunii Artiștilor Plastici din România, Atelierul 35 și a lui Benedek Levente, acuzându-i de distrugerea imaginii României, ca stat suveran, în raport cu o putere străină. În plângerea penală se menționează infracțiunile de: compromitere a unor interese de stat, prevăzută și pedepsită de art. 168 din Codul Penal, sau distrugerea, jefuirea sau însușirea unor valori culturale, prevăzută și pedepsită de art. 360 din Codul Penal. *“Protestăm vehement împotriva agresării și violării intimității umane de către așa-numitul «artist» de origine maghiară, care a săvârșit un act care își găsește analogia în agresunile criminale asupra sufletului, vieții și intimității omului de către regimul comunisto-bolșevic (corifeul acestui regim criminal, Lenin, homosexual agresiv, a încurajat promiscuitatea și aberațiile sexuale)”*, se mai scrie în plângerea penală. De asemenea, și Asociația Civic Media a depus o plângere împotriva lui Benedek Levente, a organizatorilor expoziției “Euromaniac” de la Atelier 35 și a conducerii Uniunii Artiștilor Plastici, pentru săvârșirea infracțiunilor de ofensă publică adusă simbolurilor religioase și acțiuni de defăimare și învrăjbire religioasă, interzise prin Legea nr. 489/2006 din 28/12/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor și ofensă adusă unor însemne ale României, prevăzută și pedepsită de art. 236 Cod Penal.

Concluzii:

- Presa se confruntă cu probleme etice majore legate de campanii de presa subiectivă, însă nu este de competența reprezentanților autorității, mai ales a celor cu funcții înalte în stat, să se amestece în reglementarea breslei. Orice astfel de aprecieri critice emise de înalți oficiali la adresa presei pot fi percepute ca presiuni politice. Media se auto-reglementează.
- Presa a fost transformată în avocat al limitării libertății de expresie în artă.

Recomandări:

- Către redacții: nu legitimați sau acreditați ca ziariști persoane care activează în alte domenii (politic, autoritate locală, publicitate etc). Este o compromitere a profesiei de jurnalist în fața opiniei publice.
- Operele de artă nu trebuie să fie subiect de cenzură, mai ales din partea reprezentanților autorităților. Publicul și mediul artistic sunt singurii care pot decide în acest caz.

⁸² „Senatul caută zvastici sub cozi de ponei”, de Andra Matzal, Alexandra Olivotto Cotidianul, 5 august 2008.

2.8. LEGISLAȚIE

• Codul Penal și Codul de Procedură Penală

În 28 ianuarie 2008 Comisia Juridică a Camerei Deputaților a adoptat un **amendament la art. 168/1 din Codul penal** prin care s-ar fi pedepsit cu închisoare de la 1 la 5 ani *“comunicarea sau răspândirea prin orice mijloace de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, dacă fapta este de natură să aducă atingere siguranței statului sau relațiilor internaționale ale României”*. Amendamentul fusese inițiativa deputatului social-democrat Eugen Nicolicea. Organizații neguvernamentale de media și de drepturile omului s-au opus aceste inițiative, arătând că siguranța națională a României se bucură de suficientă protecție atât prin legi speciale, cât și prin alte articole din Codul penal. Acestea au considerat că *“<relațiile internaționale ale României> sunt un concept pur politic și ca atare schimbător, al cărui loc nu este în Codul penal și care nu poate fi protejat prin intermediul prevederilor penale, ci numai printr-o bună politică externă”*⁸³.

Amendamentul aducea textul Codului penal la forma sa din 1996, repunând în vigoare un articol introdus, la vremea aceea, de Partidul Unității Naționale din România (PUNR). Organizațiile neguvernamentale au exprimat temerea că amendamentul ar fi putut fi folosit împotriva vocilor critice din viața politică sau din societatea civilă, așa cum el fusese deja folosit în timpul guvernării Năstase. Acea formă a articolului 168/1 a permis arestarea unei persoane în 2002. Atunci Ovidiu Iane a fost reținut de poliție pentru trei zile și jumătate, după ce a transmis prin e-mail un text conținând acuzații la adresa primului ministru în funcție la acea dată, Adrian Năstase (așa numitul raport Armaghedon 2, în fapt o compilatie de materiale apărute în presă). El a fost acuzat că *“diseminează informații false de natură a aduce atingere siguranței naționale”*.⁸⁴

În forma în vigoare, după amendarea acestui articol în 2006, Codul penal sancționează doar răspândirea de informații false care pun în pericol siguranța națională - o prevedere care, deși este criticabilă și constituie încă un risc pentru dreptul la libertatea de exprimare, este mai precis formulată decât cea propusă de Comisia juridică în ianuarie 2008⁸⁵. Propunerea de amendament a Comisiei juridice a fost retrasă.

Pe parcursul anului 2008 Ministerul Justiției a lucrat la **proiectele de Cod penal, Cod de procedură penală, Cod Civil și Cod de procedură civilă**. Diferite forme intermediare ale acestor proiecte au putut fi găsite pe site-ul Ministerului Justiției pe parcursul anului 2008. La începutul anului 2009 Guvernul a înaintat toate aceste proiecte către Parlament pentru dezbatere în regim de urgență, intenționând ca toate cele patru coduri să fie adoptate până la 15 mai. Organizațiile neguvernamentale au acuzat faptul că elaborarea proiectelor s-a făcut fără a se respecta Legea nr. 52/2003 a transparenței decizionale, că au lipsit studiile de impact, precum și alte studii și avize conforme cu Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă. Codurile au fost, de asemenea, criticate dur pentru conținutul lor.

În ceea ce privește presa, din proiectul de Cod penal au fost eliminate infracțiunile referitoare la defăimarea persoanei (insulta și calomnia), dar a fost introdusă o infracțiune referitoare la încălcarea vieții private. De asemenea, proiectul de cod mai conține câteva infracțiuni care afectează libertatea de exprimare: compromiterea intereselor justiției, comunicarea de informații false, propaganda pentru război, divulgarea secretului care periclitează siguranța națională.

În proiectul de Cod civil, Ministerul Justiției a introdus, fără a se consulta cu organizațiile profesionale ale presei, așa cum ar fi avut obligația legală și morală, o serie de prevederi care afectează activitatea jurnaliștilor. Aceste prevederi reglementează dreptul la viață privată,

⁸³ <<“Răspândirea de știri false” - un instrument de cenzură de inspirație totalitară>> comunicat semnat de Agenția de Monitorizare a Presei, APADOR - CH, Centrul pentru Jurnalism Independent, Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație, Convenția Organizațiilor de Media; 29 ianuarie 2008 - www.cji.ro, www.apador.org.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Ibidem.

protecția datelor cu caracter personal, respectul datorat persoanei decedate, dreptul la replică și rectificare. Prevederile au fost criticate de organizațiile profesionale ale breslei pentru că așa cum sunt formulate, îngădesc libertatea presei. Organizațiile breslei au cerut eliminarea majorității acestor prevederi, iar pentru cele care nu pot fi eliminate au cerut introducerea excepției de interes public și a apărării prin demonstrarea bunei-credințe, două elemente cheie care se regăsesc în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului⁸⁶.

• Legislația audiovizuală

Unul dintre cele mai hilare și, în același timp, îngrijorătoare proiecte de lege a fost adoptat în iunie 2008 de plenul Senatului. Prin proiectul inițiat de senatorul PRM, Gheorghe Funar și de deputatul PNL, Ioan Ghișe, posturile de televiziune și de radio ar fi fost obligate să difuzeze în programele lor informative, în pondere egală, **știri pozitive și știri negative**. Proiectul de lege amenda art.28 din Legea audiovizualului nr. 504/2002, introducând un nou paragraf cu următorul cuprins: *“Programele de știri ale posturilor de televiziune și radio conțin, în pondere egală, știri cu teme pozitive și, respectiv, negative”*.

Plenul Senatului a adoptat proiectul, după ce acesta primise aviz negativ de la Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități, și, pe de altă parte, primise raport favorabil de la Comisia pentru cultură, arte și mijloace de informare în masă. Legea fusese anterior respinsă de Camera Deputaților, dar Senatul era cameră decizională în acest caz. Proiectul urma să fie înaintat spre promulgare Președintelui.

Jurnaliștii, organizațiile de media și Consiliul Național al Audiovizualului au protestat arătând că proiectul de lege încălca Constituția României și Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Inițiativa a avut un considerabil “succes” de presă și în publicații străine. Au protestat la adresa proiectului de lege și OSCE și organizația neguvernamentală Reporteri fără Frontiere. Un grup de deputați, membri ai Partidului Democrat - Liberal a sesizat Curtea Constituțională, care s-a pronunțat în iulie 2008, considerând proiectul de lege ca fiind neconstituțional. Deputatul Ioan Ghișe a declarat presei că nu renunță la proiectul său de a amenda legea audiovizualului. Ioan Ghișe este senator în noul Parlament, ales la sfârșitul anului 2008.

Senatorul Gheorghe Funar s-a distins în 2008 și prin inițierea unui proiect de Lege pentru liniștea românilor. Proiectul conținea o serie de prevederi aberante, cum ar fi interzicerea constituirii partidelor pe criterii etnice. Printre altele proiectul interzicea emisiunile în limba maghiară la studiourile publice de radio și televiziune. Proiectul a fost respins de Camera Deputaților. Gheorghe Funar nu mai este membru în noul Parlament.

La începutul anului 2008, Consiliul Național al Audiovizualului a dezbătut o nouă variantă de **proiect de modificare a legii audiovizualului**. Proiectul înaintat de CNA către Ministerul Culturii propunea ca licențele de emisie digitală să fie acordate automat operatorilor care dețin o licență de emisie analogică și nu prin concurs, așa cum fusese agreat la dezbaterile similare organizate de CNA în 2006 (‘deschiderea pieței’). De asemenea, operatorii multiplexurilor urma să fie aleși de comun acord de către radiodifuzorii care emit pe fiecare multiplex și nu prin organizarea unei licitații. Proiectul propunea o serie de modificări și în ceea ce privește acționariatul în media audiovizuală. O primă variantă a proiectului abroga articolul 44(9) care prevedea că *„O persoană fizică sau juridică poate fi investitor ori acționar majoritar, direct sau indirect, la o singură societate de comunicație audiovizuală, iar la altele poate deține cel mult 20% din capitalul social”*. Varianta înaintată Ministerului Culturii adăuga la posibilitatea abrogării pe cea a majorării la 50% a capitalului social deținut la a doua societate de comunicație audiovizuală.

Pe lângă aceste modificări controversate, proiectul introducea o serie de modificări absolut necesare în trecerea la televiziunea digitală, cum ar fi: redefinirea termenilor cu care se operează

⁸⁶ Pentru mai multe detalii legate de proiectele de coduri, vezi www.opriticodurile.ro, site-ul campaniei unei coaliții de organizații neguvernamentale care militează împotriva adoptării acestor proiecte de acte normative, fără o dezbatere temeinică atât în Parlament cât și în afara lui.

pe piață (serviciu media audiovizual, serviciu media audiovizual liniar, serviciu media audiovizual la cerere, comunicare comercială audiovizuală etc.), adoptarea regulilor permise de Directivă pentru plasarea de produse (*“product placement”*) și flexibilizarea duratei și plasării calupurilor publicitare. De asemenea, proiectul introducea o obligație mai bine definită de transparentizare către public a acționariatului, structurilor de conducere și rezultatelor financiare ale radiodifuzorilor.

Pe final de mandat, în noiembrie 2008, cabinetul Tăriceanu se pregătea să adopte o ordonanță de urgență de modificare a legii audiovizualului. Ordonanța de urgență fusese inițiată de Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informațiilor și viza amendarea legii audiovizualului pentru introducerea serviciilor digitale de radio și televiziune cu transmisie terestră. Textul proiectului de Ordonanță de urgență invoca apropierea termenului limită asumat de România pentru tranziția la serviciile digitale de radio și televiziune cu transmisie terestră - anul 2012 - argumentând că aceasta creează *„o situație exceptională, a cărei reglementare nu poate fi amânată”*. Consiliul Național al Audiovizualului și Convenția Organizațiilor de Media s-au opus adoptării acestei Ordonanțe, arătând că exista deja un proiect de lege privind modificarea Legii audiovizualului (proiectul mai sus menționat) care iniția procesul de tranziție la serviciile digitale. Proiectul, aflat în dezbatere publică la Ministerul Culturii, era mult mai complet, fusese elaborat prin consultarea principalilor actori implicați în procesul de digitalizare, fusese supus dezbaterii publice și primise aprobarea ministerelor de resort (Justiție, Finanțe), inclusiv a MCTI.⁸⁷

Ordonanța MCTI a mai fost criticată și pentru că prin prevederile sale lăsa întregul mecanism de acordare a licențelor de operare a frecvențelor digitale (elaborarea strategiilor, elaborarea caietelor de sarcini, derularea procesului de selecție, stabilirea taxelor de licență, decizia de atribuire) la latitudinea Guvernului sau a unităților subordonate. În plus, Ordonanța nu făcea nicio corelare între aspectele tehnice ale tranziției la digitalizare și cele legate de programele de radio și TV ce urmează a fi distribuite și/sau retransmise pe sistemele digitale cu transmisie terestră, punând astfel în umbră interesul public al informării publicului, căruia i se subsumează tranziția la serviciile digitale. Guvernul Tăriceanu a fost acuzat că adoptarea pripită a acestei ordonanțe ar fi avut în spate interese de afaceri⁸⁸. În cele din urmă, guvernul Tăriceanu a adoptat prin Ordonanță de urgență proiectul de lege a audiovizualului aflat la acea dată în dezbatere la Ministerul Culturii. Ordonanța a intrat în dezbatere parlamentară în 2009.⁸⁹

În septembrie 2008, CNA a invitat posturile de radio și televiziune și organizațiile jurnaliștilor la o dezbatere pe tema **deciziei privind principii și reguli de desfășurare a campaniei electorale pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, prin intermediul serviciilor de programe audiovizuale**⁹⁰. Una dintre prevederile care a suscitat discuții aprinse a fost cea referitoare la modalitățile de plată a emisiunilor cu caracter electoral. Modificările la legislația electorală adoptate în 2008 introduceau posibilitatea ca radiodifuzorii să stabilească un tarif unitar pe emisiune și pe unitatea de timp⁹¹. Acest lucru a fost interpretat de majoritatea radiodifuzorilor prezenți la dezbateri ca o posibilitate de a stabili tarife pentru toate emisiunile cu caracter electoral, inclusiv pentru dezbaterile electorale. CNA a pledat pentru menținerea echidistanței și a independenței jurnaliștilor și a decis că emisiunile de dezbateri electorale, programele de știri și emisiunile informative cu caracter electoral nu pot fi plătite sau sponsorizate. Totuși, au existat suspiciuni că prevederile deciziei CNA au fost eludate în campanie de către unele posturi, care au perceput taxe pentru apariția unor candidați în emisiuni de dezbateri găzduite de jurnaliști cunoscuți⁹².

⁸⁷ “Convenția organizațiilor de media protestează față de reglementarea trecerii la televiziunea digitală prin Ordonanță de urgență”, 13 noiembrie 2008, www.cji.ro.

⁸⁸ “Tăriceanu încearcă să ne-o pună digital”, de Mircea Toma, Academia Cațavencu, 19 noiembrie 2008.

⁸⁹ “Convenția organizațiilor de media protestează față de reglementarea trecerii la televiziunea digitală prin Ordonanță de urgență”, 13 noiembrie 2008, www.cji.ro.

⁹⁰ Decizia nr. 792 a fost adoptată, în urma dezbaterilor, în 30 septembrie 2008.

⁹¹ Legea nr. 35 din 13 martie 2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările aduse de Ordonanțele de Urgență ale Guvernului nr. 66/28.05.2008 și nr. 97/27.08.2008.

⁹² Vezi articolul “Am negociat pentru un candidat. Cum apari la un show TV cu 5.000 sau 20.000 de euro”, de Attila Biro, Dan Tapalaga, HotNews.ro, 27 noiembrie 2008.

CNA a continuat în 2008 monitorizarea cu privire la **utilizarea defectuoasă a limbii române în audiovizual**. CNA încheiase în 2007 un acord de colaborare cu Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti” al Academiei Române pentru a desfășura o cercetare asupra modului în care normele gramaticale ale limbii române sunt respectate de către radiodifuzori.

Bazându-se pe articolul 88 al Codului de reglementare a conținutului audiovizual - *”Radiodifuzorii au obligația de a asigura respectarea normelor ortografice, ortoepice și morfologice ale limbii române, stabilite de Academia Română”* - CNA a continuat să sancționeze posturile pentru folosirea defectuoasă a limbii române. Rămânem la părerea exprimată în raportul FreeEx anterior că, dacă CNA consideră că este absolut necesară sancționarea posturilor pentru folosirea limbii române, aceste decizii trebuie luate cu maximă atenție și măsură.

• Legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune

Nici în 2008 partidele din fosta Alianța D.A., PD (actualul PD-L) și PNL, nu au onorat promisiunea electorală făcută în 2004 de a reforma legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune⁹³. Rezultatele acestui fapt au putut fi văzute în 2007 când, pentru prima oară în istoria televiziunii publice, un politician fost numit Președinte-Director General al acestei instituții.

În mai 2008, membrii Comisiei de Cultură, arte și mass-media a Senatului au respins proiectul de lege inițiat de deputata Raluca Turcan și votat de Camera Deputaților în mai 2006. După adoptarea sa de Camera Deputaților, proiectul a fost dezbătut în comisia de specialitate a Senatului, după care timp de doi ani nu s-a întâmplat nimic. Procesul modificării legii de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune a fost pornit în ianuarie 2005 la inițiativa unui grup de organizații neguvernamentale și a unor jurnaliști din cele două redacții. Raluca Turcan a preluat inițiativa societății civile și a avut mai multe inițiative legislative în acest sens în 2005 și 2006, ultimul proiect fiind și cel care a reușit să obțină sprijin politic în Camera Deputaților. La începutul anului 2009, Raluca Turcan deputat PD-L și președintă a Comisiei pentru cultură, arte și mass-media, a inițiat o dezbatere pe tema legii serviciilor publice de radio și televiziune, anunțându-și dorința de a relua procesul de modificare a respectivei legi, prin reintroducerea în dezbatere publică a proiectului respins de Senat în 2008.

Reamintim, la fel ca în fiecare raport anual publicat de programul FreeEx din 2005 până acum, principalele modificări ale legii pentru care pledează organizațiile care apără dreptul la libertatea de exprimare:

- separarea funcțiilor de Director General (funcție executivă) și Președinte (funcție de decizie strategică); diminuarea influenței politice în Consiliul de Administrație, prin introducerea posibilității ca organizațiile neguvernamentale să facă propuneri de membri (respectând la nominalizare criteriile de competență stabilite pentru prezența în CA);
- introducerea unui număr de incompatibilități cu calitatea de membru în CA (printre acestea se regăsește și imposibilitatea prezenței în CA a unei persoane care îndeplinește o funcție în structurile de conducere ale unui partid politic);
- eliminarea posibilității de a demite automat Consiliul de Administrație, dacă Parlamentul respinge raportul anual.

De asemenea, reamintim că pe lângă legea de funcționare a serviciilor publice de radiodifuziune, trebuie luate măsuri pentru armonizarea regulamentelor și statutelor interne ale Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune cu legislația audiovizuală, cu Constituția României și cu alte legi cu care acestea ar putea intra în conflict. Aceste regulamente și statute trebuie făcute publice pe web-site-ul instituției.

⁹³ Legea nr. 41 din 17 iunie 1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.

• Legislația electorală

Biroul Electoral Central a decis în noiembrie 2008 că observatorii organizațiilor neguvernamentale, precum și reprezentanții instituțiilor mass-media acreditate la alegerile din 30 noiembrie 2008 au acces în secțiile de votare *“numai în spațiile special amenajate în acest sens”* (art. 1) și *„pot staționa numai în spațiul stabilit în acest sens în sala de votare de către președintele biroului electoral al secției de votare”* (art. 2)⁹⁴.

Câteva organizații neguvernamentale au protestat față de această decizie, considerând că prezența observatorilor și a jurnaliștilor este esențială pentru prevenirea unor posibile abuzuri din partea președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare. BEC și-a menținut decizia.⁹⁵

• Legislația din domeniul securității

Un proiect de Lege privind statutul ofițerilor de informații s-a aflat în dezbateri în 2008 în Camera Deputaților⁹⁶. Proiectul a fost introdus la Camera Deputaților în 2007, după adoperea de către Senat⁹⁷. În forma înaintată la Senat de către inițiatori, exista o interdicție referitoare la *“folosirea reprezentanților și personalului autorităților puterii legislative, executive ori judecătorești precum și a organizațiilor mass-media, sindicale, politice sau religioase, legal constituite din România, ca ofițeri sub acoperire ai autorităților informative și de protecție”* (art. 48, alin. 3). Această prevedere a fost eliminată din forma adoptată de Senat, la presiunile reprezentanților serviciilor de informații⁹⁸.

La dezbaterile din Camera Deputaților, Agenția de Monitorizare a Presei a solicitat, la rândul său, Comisiei juridice introducerea unui articol care să privească incompatibilitatea dintre activitatea ofițerului de informații și lucrul sub acoperire în presă. *„Ziaristul are obligația deontologică de a relata adevărul în virtutea dreptului publicului de a fi informat. Ziaristul mai are și obligația de a nu lucra în interesul unor terțe părți și obligația de a-și proteja sursele. Un ofițer de informații care lucrează sub acoperire ca ziarist în presă s-ar afla într-o situație de conflict de interese grav, pentru ca nu s-ar supune codului deontologic al ziaristului, ci legislației care reglementează activitatea ofițerilor de informații. Deci, în calitate sa de ziarist, s-ar afla în situația de a-și minți publicul și sursele, toate acestea având consecințe atât asupra credibilității presei, cât și asupra credibilității serviciilor de informații. (...) Partidul Național Liberal a cerut în cadrul dezbaterilor declanșate în 2006 pe tema redefinirii legilor privind siguranța națională, ca acestea să conțină prevederi specifice care să interzică astfel de practici”*, a spus AMP în scrisoarea către Comisia juridică.

Proiectul se află încă în dezbateri la comisii.

Concluzii:

- Partidele politice continuă tradiția inițiativelor legislative cu impact negativ asupra libertății de exprimare și a dreptului la liberă informare.
- Inițiative legislative importante sunt promovate fără consultare publică, în total dispreț față de legea transparenței decizionale nr. 52/2003.
- Lipsă de voință politică pentru modificarea legii de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune.

Recomandări:

- Este necesar să existe reacții consolidate ale comunității de media și ale organizațiilor de drepturile omului față de inițiative legislative periculoase.

⁹⁴ Decizia Biroului Electoral Central 47/D/6.11.2008.

⁹⁵ “În curte, dacă se poate! Transparența alegerilor pusă în pericol de reglementari excesive” comunicat din 10 noiembrie 2008 al Asociației Pro Democrația (APD), Agenției de Monitorizare a Presei (AMP) și Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI).

⁹⁶ PL-x 690/2007.

⁹⁷ L 250/2007.

⁹⁸ “Din SRI va dispărea ierarhia militară”, de Andreea Nicolae, Costel Oprea, România Liberă, 11 octombrie 2007.

Organizații care sprijină jurnaliștii:

- Reporters Without Borders
 - www.rsf.org, (Europe Program: europa@rsf.org, rsf_eu@rsf.org)
- Committee to Protect Journalists
 - www.cpj.org
- Article 19
 - www.article19.org
- International Freedom of Expression exchange
 - www.ifex.org
- Media and Information Society Division - Council of Europe
 - <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/>
- Office of the Commissioner for Human Rights
 - www.commissioner.coe.int, commissioner@coe.int
- OSCE - Representative on Freedom of the Media
 - <http://www.osce.org/fom/>
- Programul FreeEx - Agentia de Monitorizare a Presei
 - www.mma.ro, www.freeex.ro
- Centrul pentru Jurnalism Independent
 - www.cji.ro
- MediaSind
 - www.mediasind.ro
- Clubul Roman de Presa
 - www.pressclub.ro